

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

گزارش پایش تحولات کلان اقتصادی؛

شماره پنجم: وضعیت اقتصاد جهانی و کشورهای منتخب در دوران
کرونا در مقایسه با ایران

این گزارش برگرفته از گزارشات بین‌المللی،
داخلی و برآوردهای موسسه مطالعات و
پژوهش‌های بازرگانی است.

آذرماه ۱۳۹۹

گروه اقتصاد کلان و آینده‌پژوهی

تهیه کنندگان: دکتر سعیده هوشمند و دکتر حسن ولی بیگی

اظهار نظر: طیبه رهنمون پیروج

چکیده:

شیوع گسترده بیماری کرونا و اقدامات مقابله با آن نظیر اعمال قرنطینه‌ها، بستن مرزها، تعطیلی کارخانه‌ها، مراکز خرید و ... باعث کاهش تولید و مصرف در سطح جهان شده است که به صورت آبخاری از طریق زنجیره‌های تأمین بین‌المللی باعث تشدید روند نزولی می‌شود. این آثار را می‌توان به وضوح در افزایش نرخ بیکاری، رکود صنعت حمل‌ونقل و گردشگری ملاحظه کرد.

با این مقدمه کوتاه، این گزارش در نظر دارد آثار بیماری کرونا را ابتدا بر اقتصاد جهانی و سپس در خصوص کشورهای منتخب^۱ (نظیر ترکیه، ایتالیا، اسپانیا، کره جنوبی، مکزیک و آرژانتین) و ایران بررسی نماید. شاخص‌های مورد کنکاش در این گزارش رشد اقتصادی، تورم مصرف‌کننده، تورم مواد غذایی، بیکاری و تجارت خارجی (شامل صادرات و واردات) است.

نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که:

اقتصاد جهانی:

✓ منطبق بر آخرین پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول^۲ اندازه اقتصاد جهانی در سال ۲۰۲۰ معادل ۴٫۸ درصد افت خواهد کرد که نسبت به پیش‌بینی قبلی (در آوریل ۲۰۲۰) ۱٫۱ درصد پایین‌تر است. بر اساس این گزارش در سال ۲۰۲۱ رشد جهانی ۵٫۲ درصد پیش‌بینی شده است. این روند وضعیت معیشت خانواده‌های کم درآمد را دچار اخلال کرده و پیشرفت‌های صورت گرفته در کاهش فقر از دهه ۱۹۹۰ به این سو را به مخاطره خواهد انداخت.

✓ همچنین بر اساس پیش‌بینی ماه جون سال ۲۰۲۰ صندوق بین‌المللی پول، افت حجم تجارت جهانی در سال ۲۰۲۰ نسبت به گزارش قبلی بیشتر شده است، بطوریکه در این پیش‌بینی کاهش حجم تجارت جهانی ۱۰٫۴ درصد^۳ خواهد شد که ناشی از تقاضای ضعیف کالاها و خدمات بویژه گردشگری است. کشورهای پیشرفته کاهش ۱۱٫۵ درصدی و کشورهای نوظهور و در حال توسعه کاهش ۹٫۴ درصدی را تجربه خواهند کرد. از سوی دیگر انتظار می‌رود با رشد تدریجی تقاضای داخلی کشورها، روند حجم تجارت در سال ۲۰۲۱ بهبود یابد و رشد ۸٫۳ درصدی را رقم بزند.

^۱ سعی شد از کشورهای پیرامونی یک کشور، از اروپا دو کشور و از شرق و غرب نیز کشورهایی در فهرست باشند.

^۲ IMF, World Economic Outlook Update, 07 Oct 2020.

^۳ این در حالی است که مطابق گزارش سازمان تجارت جهانی در ماه آوریل سال ۲۰۲۰، پیش‌بینی شده است حجم تجارت جهانی در سال ۲۰۲۰ در دو سناریو خوش بینانه و بدبینانه بین ۱۳ تا ۳۲ درصد کاهش خواهد یافت.

✓ بعلاوه، مطابق این پیش‌بینی، شاخص بهای مصرف‌کننده در کشورهای پیشرفته در سال ۲۰۲۰ معادل ۰,۸ درصد و کشورهای نوظهور و در حال توسعه ۵ درصد خواهد بود (که کمتر از پیش‌بینی‌های قبلی است) که ناشی از افت تقاضای داخلی کشورها در سال ۲۰۲۰ است.

✓ به طور کلی تحقیقات انجام شده در خصوص اثرات شیوع کرونا بر کسب و کارهای خرد و بنگاه‌های کوچک و متوسط در کشورهای جهان نشان می‌دهد که در مجموع بیش از نیمی از این کسب و کارها با کاهش شدید درآمد مواجه شده‌اند. یک سوم آنها نیز بیم آن دارند که بدون اقدامات حمایتی قادر به بقا طی یک ماه آتی نباشند و نیمی از آنها نیز ممکن است طی سه ماهه آتی ورشکست شوند (نتایج گزارش صندوق بین‌المللی پول در ۱۵ جولای ۲۰۲۰).

✓ پیمایش‌های متعدد در خصوص آثار شیوع کرونا بر کسب و کارهای کوچک و متوسط در سطح جهان حاکی است در ایالات متحده آمریکا طبق پیمایش ماه ژوئن، شیوع کرونا بر ۹۰ درصد کسب و کارهای کوچک تأثیرات منفی شدید تا متوسط داشته است. ۵۴ درصد کسب و کارها دچار اختلال در زنجیره تامین شده و ۵۴ درصد نیز تنها برای ۱ تا ۲ ماه ذخیره نقدینگی دارند. در کانادا ۸۷ درصد کسب و کارهای کوچک، کاهش فروش را گزارش کرده‌اند که برای تقریباً نیمی از آنها این افت بین ۵۰ تا ۱۰۰ درصد بوده است. مطالعه موسسه مکنزی در خصوص ریسک‌های کرونا بر مشاغل اروپا نشان می‌دهد بیش از دو سوم مشاغل در خطر، متعلق به کسب و کارهای کوچک و متوسط و بیش از ۳۰ درصد آنها نیز به بنگاه‌های خرد مربوط می‌شود.

کشورهای منتخب:

✓ نتایج بررسی تأثیر بیماری کرونا بر تورم در کشورهای منتخب نشان می‌دهد که اگرچه در فصل اول و دوم سال ۲۰۲۰ تورم مصرف‌کننده در تمامی آنها به دلیل افت مصرف، سرمایه‌گذاری و تقاضای کل اقتصاد با کاهش مواجه شده است، لیکن با کنترل شیوع کرونا و اجرای تمهیدات مقابله با آن و لذا افزایش امید به بهبودی وضعیت بحران ناشی از کرونا در فصل سوم، تقاضای مصرف‌کنندگان اندکی تعدیل شده است. بنابراین رکود و روند کاهشی تورم نیز در آن دسته از کشورهایی که در بهبود شرایط کرونا موفق بودند (نظیر کره جنوبی) تا حدودی تعدیل شده است. اگرچه به دلیل چشم‌انداز نامناسب وضعیت بیماری و طولانی بودن آثار خسارت‌های اقتصادی ناشی از آن در همه کشورها به جز آرژانتین برای سال ۲۰۲۰ کاهش تورم پیش‌بینی می‌شود. شایان ذکر است آرژانتین به عنوان یکی از اقتصادهای نوظهور جهان اخیراً با چالش‌های جدی اقتصادی و مالی از جمله بدهی سنگین دولتی مواجه است. بعلاوه، تورم مواد غذایی در اکثر کشورهای مورد بررسی به دلیل افزایش تقاضا برای آنها جهت تقویت قوای جسمانی به منظور مقابله با بیماری کرونا افزایش یافته است.

کشور	شاخص	۲۰۲۰									۲۰۱۹
		ژانویه	فوریه	مارس	آوریل	می	جون	جولای	اگوست	سپتامبر	
ترکیه	تورم کل	۱۲,۲	۱۲,۴	۱۱,۹	۱۰,۹	۱۱,۳	۱۲,۶	۱۱,۷۶	۱۱,۷۷	۱۱,۷۵	۱۲
	تورم مواد غذایی	۹,۰	۱۰,۶	۱۰,۱	۱۱,۳	۱۲,۱۷	۱۲,۹۳	۱۲,۷۳	۱۳,۵۱	۱۴,۹	-
ایتالیا	تورم کل	۰,۵	۰,۳	۰,۱	۰	-۰,۲	-۰,۲	-۰,۴	-۰,۵	-۰,۶	۰,۲
	تورم مواد غذایی	۰,۶	۰,۳	۱,۱	۲,۸	۲,۶	۲,۴	۱,۴	۱,۱	۱,۲	-
اسپانیا	تورم کل	۱,۱	۰,۷	۰	-۰,۷	-۰,۹	-۰,۳	-۰,۶	-۰,۵	-۰,۴	-۰,۳
	تورم مواد غذایی	۲	۲	۲,۵	۴	۳,۵	۲,۸	۲,۲	۲,۲	۲,۴	-
کره جنوبی	تورم کل	۱,۵	۱,۱	۱	۰,۱	-۰,۳	۰	۰,۳	۰,۷	۱	۰,۳
	تورم مواد غذایی	۱,۸	۰,۷	۲,۶	۱,۷	۲,۴	۳,۳	۴,۳	۶,۶	۸,۳	-
مکزیک	تورم کل	۳,۶	۳,۲۴	۳,۷	۳,۲۵	۲,۱۵	۲,۸۴	۳,۳۳	۳,۶۲	۴,۰۱	۲,۷
	تورم مواد غذایی	۴,۴	۳,۳۷	۵,۹۲	۶,۸۱	۶,۷۱	۷,۶	۶,۸۷	۶,۲۱	۷,۴۵	-
آرژانتین	تورم کل	۳۴,۳	۵۲,۹	۵۰,۳	۴۸,۴	۴۵,۶	۴۲,۸	۴۲,۴	۴۰,۷	۳۶,۶	۵۳,۵
	تورم مواد غذایی	۵۸,۴	۵۸,۸	۵۴,۲	۵۱,۳	۵۲,۲	۴۷,۴	۴۶	۴۴,۵	۴۰,۰۸	-

نتایج بررسی تاثیر بیماری کرونا بر نرخ بیکاری در کشورهای منتخب نشان می‌دهد که در دوران کرونا در تمامی کشورهای مورد بررسی به دلیل تعطیلی کسب و کارها، بیکاری افزایش یافته است. مقایسه نرخ بیکاری ماه‌های اخیر با فصل اول سال ۲۰۲۰ حاکی از بدتر شدن شرایط بازار کار و افزایش نرخ‌های بیکاری است. زیرا ادامه‌دار شدن شیوع بیماری باعث ورشکستگی و حذف کامل بسیاری از مشاغل آسیب‌پذیر شده است. کشورهای اسپانیا و آرژانتین اطلاعات ماهانه ارائه نکرده‌اند لذا در جدول زیر آورده نشده است. آمار این کشورها بصورت فصلی می‌باشد. آمارهای این کشورها نیز حکایت از بدتر شدن نرخ‌های بیکاری فصل‌های دوم و سوم سال ۲۰۲۰ نسبت به فصل اول دارد.

جدول (ب): نرخ بیکاری در کشورهای منتخب

کشور	۲۰۱۹	۲۰۲۰								
		ژانویه	فوریه	مارس	آوریل	می	جون	جولای	اگوست	سپتامبر
ترکیه	۱۳,۸	۱۳,۸	۱۳,۶	۱۳,۲	۱۲,۸	۱۲,۹	۱۳,۴	۱۳,۴	۱۳,۸*	۱۷,۲*
ایتالیا	۱۰	۹,۵	۹,۳	۸,۵	۷,۳	۸,۷	۹,۴	۹,۸	۹,۷	۹,۶
کره جنوبی	۳,۸	۴	۳,۳	۳,۸	۳,۸	۴,۵	۴,۳	۴,۲	۳,۲	۳,۹
مکزیک	۳,۳	۳,۸	۳,۶	۲,۹	۴,۷	۴,۲	۵,۵	۵,۴	۵,۲	۵,۱

*: ارقام پیش بینی شده است.

✓ نتایج بررسی تاثیر بیماری کرونا بر تجارت خارجی کشورهای منتخب نشان می‌دهد که در فصل دوم و سوم سال ۲۰۲۰ در نتیجه شیوع کرونا، تجارت در تمامی کشورهای مورد بررسی به دلیل کاهش تقاضای جهانی و رکود حاکم بر فضای اقتصاد جهانی به شدت کاهش یافته است. اما بررسی آمارهای جدید مربوط به ماه‌های جون و جولای نشان می‌دهد وضعیت صادرات و واردات کشورها در حال بهبود است، زیرا اکثر کشورها قوانین رعایت پروتکل‌های بهداشتی را به جای مسدودسازی مرزها به اجرا گذاشتند. اگرچه با توجه به وضعیت آمارها در ماه سپتامبر پیش‌بینی می‌شود به دلیل ادامه یافتن شیوع بیماری و وضعیت رکود اقتصادی در کشورهای طرف تجاری نمی‌توان انتظار بهبود خوبی در وضعیت تجارت داشت.

جدول (ج): رشد صادرات و واردات کشورهای منتخب

کشور	شاخص	۲۰۲۰								
		ژانویه	فوریه	مارس	آوریل	می	جون	جولای	اگوست	سپتامبر
ترکیه	رشد صادرات	۱,۹	-۰,۶	-۸,۶	-۳۲,۷	۱۰,۹	۳۵,۲	۱۰,۶	-۱۶,۳	۲۸,۵
	رشد واردات	-۹,۵	-۴,۲	۶,۷	-۲۷,۹	-۲,۵	۲۵	۸,۵	۵,۸	۱۱,۲
ایتالیا	رشد صادرات	۱/۲	۹,۷	-۱۰,۳	-۳۷,۵	۳۵,۸	۱۷,۵	۱۷,۶	-۳۴,۲	-
	رشد واردات	-۰/۴	۱۱,۲	-۱۱,۱	-۲۲	۵,۶	۱۸,۹	۹,۶	-۲۶,۷	-
اسپانیا	رشد صادرات	-۲,۴	۱,۸	۱,۱	-۳,۱	۱۶,۱	۳۶,۲	۱,۱	-	-
	رشد واردات	-۲,۸	۱,۱	-۵,۲	-۱۴,۳	۶,۵	۱۹,۸	۱۱,۹	-	-
کره جنوبی	رشد صادرات	۲,۳	-۵,۶	-۵,۲	۱۳,۲	-۴,۸	۱۳,۴	۹,۲	-۷,۴	۲۱,۵
	رشد واردات	۳	-۲,۲	-۱۳,۳	۱۳	-۹,۱	۳,۳۴	۸,۶	-۸,۱	۱۰,۱
مکزیک	رشد صادرات	۲,۴	-۱۳,۲۷	۸,۹۴	۴,۷۹	-۳۹,۰۱	۸۳,۰۵	۷,۸	۳,۷	۳,۷
	رشد واردات	-۱,۹	۱,۳	-۶,۵	۳,۸	-۲۴,۴	۲۷,۵	۸,۵	۳,۳	۱۰,۷
آرژانتین	رشد صادرات	۴,۷	-۱۵,۳	-۴,۹	-۰,۰۹	۰,۲	-۴/۵	۲,۴	۰,۷	-۴,۵
	رشد واردات	-۲۰,۴	۱۲,۸	-۱۰,۱	-۰,۶	-۸,۰۹	۴,۲	۳,۸	۲,۲	۱۷,۸

✓ نتایج بررسی تاثیر بیماری کرونا بر رشد اقتصادی در کشورهای منتخب نشان می‌دهد که در فصل اول و دوم سال ۲۰۲۰، رشد اقتصادی کشورهای مورد بررسی عمدتاً منفی بوده است. کم‌ترین کاهش رشد اقتصادی مربوط به کشور کره جنوبی بوده است. اگرچه در نتیجه اجرای تمهیدات مقابله با آثار شیوع کرونا، اکثر کشورهای مورد بررسی در فصل سوم از رکود خارج شدند، اما همچنان پیش‌بینی نرخ‌های رشد سال ۲۰۲۰ برای تمام کشورها فاصله زیادی از مقدار مشابه آن‌ها در سال ۲۰۱۹ دارد.

جدول (د): رشد اقتصادی کشورهای منتخب در دوره کرونا

کشور	۲۰۱۹			۲۰۲۰			
	فصل اول	فصل دوم	فصل سوم	فصل چهارم	فصل اول	فصل دوم	فصل سوم
ترکیه	۰,۹	۱,۷	۲,۱	۲	-۰,۱	-۱۱	*۲,۸
ایتالیا	۰,۳	۰,۲	۰,۱	-۰,۲	-۰,۴	-۱۲,۴	۱۶,۱
اسپانیا	۲	۰,۵	۰,۴	۰,۴	-۰,۲	-۱۷,۸	۱۶,۷
کره جنوبی	۲	-۰,۳	۱	۱,۳	-۱,۳	-۳,۲	۱,۹
مکزیک	۰,۱	۰,۲	-۰,۲	-۰,۶	-۱,۲	-۱۷,۱	۱۲
آرژانتین	-۲,۲	۰,۲	-۰,۴	-۰,۹	-۴,۲	-۱۶,۲	*۶,۵

*: ارقام پیش بینی شده است.

نتایج در خصوص ایران حکایت از آن دارد که:

- ✓ کاهش تقاضا در بخش‌های مختلف منجر به کندی افزایش قیمت‌ها شده است، بطوریکه تورم مصرف‌کننده (دوازده ماه منتهی به ماه مورد نظر نسبت به مشابه سال قبل) در اسفندماه ۱۳۹۸ که ۳۴,۸ درصد بود، طی ماههای فروردین ماه تا مردادماه ۱۳۹۹ به ترتیب ۳۱,۹، ۲۹,۷، ۲۷,۸، ۲۶,۴، ۲۵,۹ درصد کاهش شده بود از شهریورماه مجدداً روند افزایشی به خود گرفت بطوریکه در ماه‌های شهریور و مهر به ترتیب ۲۶,۱ و ۲۷,۲ درصد رسید. البته علاوه بر بیماری کرونا، جهش ناگهانی نرخ ارز (نزدیک به ۱۰۰ درصد) نیز تاثیر داشته است.
- ✓ در ایران به دلیل سیاست‌های مناسب تنظیم بازار، روند کاهشی تورم بخش خوراکی و آشامیدنی‌ها تداوم یافته و به روند کاهشی خود ادامه داده است. بطوریکه تورم این بخش که در دوازده ماهه منتهی به بهمن ماه ۱۳۹۸ نسبت به مدت مشابه سال قبل ۴۸,۱ درصد بود در اسفند به ۴۲,۷ درصد و در شهریور ماه و مهرماه ۱۳۹۹ به ترتیب به ۲۱,۵ و ۲۲,۶ درصد رسید.
- ✓ اگرچه آماری از وضعیت بیکاری ایران در ماه‌های اخیر وجود ندارد، لیکن آخرین آمار ارائه شده توسط مرکز آمار ایران در خصوص روند تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (بهار ۱۳۹۸)، ۳,۷ درصد کاهش داشته است. بعبارت دیگر در فصل بهار سال جاری نسبت به فصل مشابه سال قبل حدود ۲ میلیون نفر از بازار کار خارج شده‌اند^۱ و به جمعیت بیکاران اضافه شده است.
- ✓ در شش ماهه نخست سال ۱۳۹۹، میزان صادرات غیرنفتی کشور (به استثنای نفت خام، نفت کوره و نفت سفید و

^۱. مرکز آمار ایران، طرح نتایج آمارگیری از نیروکار در بهار ۱۳۹۹.

همچنین بدون صادرات از محل تجارت چمدانی)، بالغ بر ۴۶۳۱۸ هزار تن و به ارزش ۱۳۵۶۶ میلیون دلار بوده است که در مقایسه با مدت مشابه سال ۱۳۹۸، کاهش ۳۳،۹۴ درصدی در وزن و ۳۴،۱۳ درصدی در ارزش دلاری داشته است. همچنین میزان واردات کشور در این مدت، با کاهش ۱،۳۵ درصدی در وزن و ۲۱،۶۶ درصدی در ارزش دلاری در مقایسه با مدت مشابه سال ۱۳۹۸، به ارقام ۱۶۵۲۴ هزار تن و ۱۶۷۸۳ میلیون دلار رسیده است. این کاهش‌ها در پنج ماهه ۱۳۹۹، ۳۹ درصد کاهش در ارزش صادرات و ۲۳ درصد در ارزش واردات بوده است. این ارقام نشان می‌دهد در شهریورماه به نسبت ماه‌های قبل کمی وضعیت تجارت خارجی کشور بهبود یافته بطوریکه در شهریور ماه ۱۳۹۹ ارزش صادرات ۲۴ درصد بیشتر از ماه قبل بوده است.

✓ اقتصاد ایران قبل از کرونا در حال خروج از رکود بود به گونه‌ای که رشد اقتصادی بدون نفت نه ماهه ۱۳۹۸ به ۱،۸ درصد رسیده بود (در سال ۱۳۹۷ رشد اقتصادی بدون نفت ایران منفی ۲،۴ درصد بود)، با شیوع بیماری کرونا مجدداً به رکود برگشت بگونه‌ای که رشد اقتصادی در سه ماهه چهارم ۱۳۹۸ و سه ماهه اول ۱۳۹۹ به ترتیب ۲،۴ و ۱،۷ افت کرد.

✓ هرچند مطالعات جدیدی در خصوص آسیب وارد به کسب و کارهای کوچک و متوسط در کشور وجود ندارد لیکن برآوردهای اولیه صورت گرفته از خسارت‌های وارد شده به کسب و کارها، نشان می‌دهد که حداکثر ۲۴۰ هزار میلیارد تومان خسارت به واحدهای کوچک و متوسط کشور وارد شود.

فهرست مطالب

چکیده:	۲
۱- تاثیر بیماری کرونا بر اقتصاد جهانی	۹
۲- تاثیر بیماری کرونا بر شاخص‌های کلان اقتصادی کشورهای منتخب	۱۱
۱-۲ ترکیه	۱۱
۲-۲ ایتالیا	۱۴
۳-۲ اسپانیا	۱۶
۴-۲ کره جنوبی	۱۹
۵-۲ مکزیک	۲۲
۶-۲ آرژانتین	۲۵
۳- ایران	۲۷
۴- جمع بندی	۳۱
فهرست منابع	۳۷

۱- تاثیر بیماری کرونا بر اقتصاد جهانی

منطبق بر آخرین پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول^۱ اندازه اقتصاد جهانی در سال ۲۰۲۰ معادل ۴,۸ درصد افت خواهد کرد که نسبت به پیش‌بینی قبلی (در آوریل ۲۰۲۰) ۱,۱ درصد پایین‌تر است. بر اساس این گزارش در سال ۲۰۲۱ رشد جهانی ۵,۲ درصد پیش‌بینی شده است. این روند وضعیت معیشت خانواده‌های کم درآمد را دچار اخلال کرده و پیشرفت‌های صورت گرفته در کاهش فقر از دهه ۱۹۹۰ به این سو را به مخاطره خواهد انداخت.

پیش‌بینی شده است که کشورهای توسعه یافته در سال ۲۰۲۰ رشد اقتصادی منفی ۵,۸ درصد را تجربه کنند و در سال ۲۰۲۱ به رشد ۳,۹ درصد برسند. در این میان، کشورهای نوظهور و در حال توسعه رشد منفی ۳,۳ درصد در سال ۲۰۲۰ و در سال ۲۰۲۱ با بهبود اقتصادهای شان رشد ۶ درصد داشته باشند. آسیای مرکزی و خاورمیانه رشد منفی ۴,۱ درصدی را تجربه نمایند. در حوزه کارائیب و آمریکای لاتین نیز افت اقتصاد منطقه به ۸,۱ درصد خواهد رسید. چین در زمره معدود کشورهایی است که در سال ۲۰۲۰ رشد مثبت (۱,۹ درصد) خواهد داشت. کشورهای ایتالیا و اسپانیا (۱۰,۶ و ۱۲,۸ درصد افت)، فرانسه (۹,۸- درصد)، مکزیک (۹- درصد)، انگلستان (۹,۸- درصد) و برزیل (۵,۸- درصد) دارای بیشترین افت در رشد اقتصادی خواهند بود.

بر اساس آمارهای سازمان جهانی تجارت در سه ماهه اول ۲۰۲۰ حجم تجارت جهانی با کاهش ۳ درصدی مواجه بوده است. برآوردهای اولیه برای سه ماهه دوم، هنگامی که ویروس و اقدامات محدودکننده مرتبط با آن سهم زیادی از جمعیت جهانی را تحت پوشش قرار داده است، نشان دهنده افت حدود ۱۸,۵ درصد است. این کاهش‌ها از نظر تاریخی زیاد است، اما می‌توانست بسیار بدتر باشد^۲. همچنین بر اساس پیش‌بینی ماه جون سال ۲۰۲۰ صندوق بین‌المللی پول، افت حجم تجارت جهانی در سال ۲۰۲۰ نسبت به گزارش قبلی بیشتر شده است بطوریکه در این پیش‌بینی کاهش حجم تجارت جهانی ۱۰,۴ درصد^۳ خواهد شد که ناشی از تقاضای ضعیف کالاها و خدمات بویژه گردشگری است. کشورهای پیشرفته کاهش ۱۱,۵ درصدی و کشورهای نوظهور و در حال توسعه کاهش ۹,۴ درصدی را تجربه خواهند کرد. از سوی دیگر انتظار می‌رود با رشد تدریجی تقاضای داخلی کشورها، حجم تجارت در سال ۲۰۲۱ روند بهبودی را طی کرده و رشد ۸,۳ درصدی را رقم بزند.

^۱ IMF, World Economic Outlook Update, 07 Oct 2020.

^۲ WTO, Trade falls steeply in first half of 2020, 22 June 2020.

^۳ این در حالی است که مطابق گزارش سازمان تجارت جهانی در ماه آوریل سال ۲۰۲۰، پیش‌بینی شده است حجم تجارت جهانی در سال ۲۰۲۰ در دو سناریو خوش بینانه و بدبینانه بین ۱۳ تا ۳۲ درصد کاهش خواهد یافت.

همچنین مطابق پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول، شاخص مصرف‌کننده در کشورهای پیشرفته در سال ۲۰۲۰ معادل ۰٫۸ درصد و کشورهای نوظهور و در حال توسعه ۵ درصد خواهد بود که ناشی از افت تقاضای داخلی کشورها در سال ۲۰۲۰ است.

بنگاه‌های کوچک و متوسط از دو طرف عرضه و تقاضا از کانال‌های مختلفی تحت تاثیر همه‌گیری ویروس کرونا قرار می‌گیرند. از طرف عرضه، شرکتها کاهش عرضه نیروی کار را تجربه می‌کنند، و اقدامات برای مهار این بیماری بواسطه قرنطینه‌ها با افت بیشتر و شدیدتری در استفاده از ظرفیت مواجه می‌شوند. علاوه بر این، زنجیره‌های تأمین قطع شده و مواجه با کمبود قطعات و کالاهای واسطه‌ای می‌شوند.^۱

در سمت تقاضا، کاهش چشمگیر و ناگهانی تقاضا به شدت بر عملکرد شرکت‌های کوچک و متوسط تأثیر می‌گذارد و یا باعث کمبود شدید نقدینگی می‌شوند. علاوه بر این، مصرف‌کنندگان با از دست دادن درآمدشان، ترس از سرایت و افزایش عدم اطمینان را تجربه می‌کنند، که به نوبه خود باعث کاهش هزینه‌ها و مصرف می‌شود. این اثرات در صورت اخراج کارگران به دلیل فقدان منابع برای پرداخت دستمزد بیشتر می‌شود. برخی از بخش‌ها مانند گردشگری و حمل و نقل به طور خاص تحت تأثیر قرار می‌گیرند.^۲

به طور کلی تحقیقات انجام شده در خصوص اثرات شیوع کرونا بر کسب و کارهای خرد، کوچک و متوسط در کشورهای جهان نشان می‌دهد که در مجموع بیش از نیمی از این کسب و کارها با کاهش شدید درآمد مواجه شده‌اند. یک سوم آنها نیز بیم آن دارند که بدون اقدامات حمایتی قادر به بقا طی یک ماه آتی نباشند و نیمی از آنها نیز ممکن است طی سه ماهه آتی ورشکست شوند. پیمایش‌های متعددی که طی ماه‌های اخیر در خصوص آثار شیوع کرونا بر کسب و کارهای عمدتاً کوچک و متوسط در سطح جهان صورت گرفته است، حاکی از تایید وقوع مخاطرات آتی است. به طور مثال در ایالات متحده آمریکا پیمایش‌های هفتگی برای کسب و کارهای کوچک انجام می‌شود که طبق پیمایش ماه ژوئن، شیوع کرونا بر ۹۰ درصد کسب و کارهای کوچک تاثیرات منفی شدید تا متوسط داشته است. ۵۴ درصد کسب و کارها دچار اخلال در زنجیره تأمین شده و ۵۴ درصد نیز تنها برای ۱ تا ۲ ماه ذخیره نقدینگی دارند. در کانادا ۸۷ درصد کسب و کارهای کوچک، کاهش فروش را گزارش کرده‌اند. که برای تقریباً نیمی از آنها این افت بین ۵۰ تا ۱۰۰ درصد بوده است. مطالعه موسسه مکنزی در خصوص ریسک‌های کرونا بر مشاغل اروپا نشان می‌دهد بیش از دو سوم مشاغل در خطر، متعلق به کسب و کارهای کوچک و متوسط و بیش از ۳۰ درصد آنها نیز به بنگاه‌های خرد مربوط می‌شوند.^۳

۱. OECD (2020).

۲. OECD (2020).

۳. گزارش تحولات جهانی صنعت، معدن و تجارت، شماره ۸۸، ۱۴ آبان ۱۳۹۹

۲- تاثیر بیماری کرونا بر شاخص‌های کلان اقتصادی کشورهای منتخب

۱-۲ ترکیه:

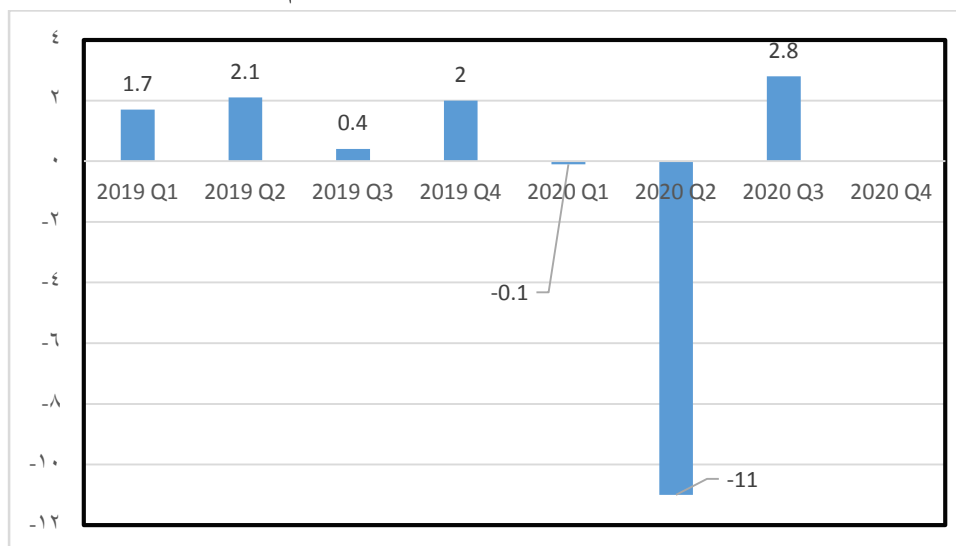
اولین مورد بیماری کرونا در ۱۱ مارس سال ۲۰۲۰ در این کشور گزارش شد. دولت اقدامات گسترده‌ای را برای مقابله با بیماری همه گیر از جمله: فاصله اجتماعی، مقررات منع رفت و آمد، ممنوعیت سفر همراه با قرنطینه برای بازگشت اتباع و تعطیلی مدارس/ دانشگاه‌ها، فروشگاه‌ها و اماکن تفریحی را تصویب کرد. وزیر بهداشت اعلام کرد که دولت آزمایش‌های آنتی بادی ویروس کرونا را در ماه ژوئن آغاز کرده است و شامل افراد منتخب و تصادفی در تمام ۸۱ استان است. تا ۲۳ اگوست ۲۰۲۰ این کشور ۲۵۷,۰۳۲ نفر مبتلا به کرونا، ۶,۱۰۲ نفر فوتی و ۲۳۶,۳۷۰ نفر بهبود یافته داشته است. سهم مبتلایان این کشور از جهان ۱,۱۲ درصد، فوتی‌ها ۰,۷۶ درصد و بهبودیافته‌گان ۱,۴۸ درصد است. ضریب مرگ و میر ناشی از این بیماری ۲,۳۷ درصد است در حالی که این ضریب در جهان ۴,۸۴ درصد می‌باشد.

عملکرد توسعه اقتصادی و اجتماعی ترکیه از سال ۲۰۰۰ به بعد چشمگیر بوده است، بطوریکه منجر به افزایش اشتغال و درآمد و تبدیل شدن ترکیه به یک کشور با درآمد بالای متوسط شد. با این حال در چند سال اخیر، افزایش برخی مسائل سیاسی و اقتصادی چالش برانگیز محیط بیرونی این دستاوردها را تضعیف نموده است. اکنون، با توجه به افزایش تورم و بیکاری، انقباض سرمایه‌گذاری‌ها، افزایش آسیب‌پذیری‌های بنگاه‌ها و بخش‌های اقتصادی و اجرای ناقص اصلاحات سیاست‌های کلان، تصویر کلان اقتصاد ترکیه آسیب پذیر و نامشخص‌تر از قبل است (بانک جهانی، آوریل ۲۰۲۰). بنابراین، پیش بینی می‌شود COVID-19 آثار منفی بسیاری در ترکیه بگذارد و منافع اقتصادی و اجتماعی را بیش از پیش تضعیف نماید.

با شیوع کووید-۱۹ دولت ترکیه دست به اقدامات حمایتی بسیاری زد. از جمله آنکه برای جلوگیری از توقف کارها ارتقای زیر ساخت‌های فناوری اطلاعات را با جدیت بیشتری در پیش گرفت. بعلاوه از ارتقای کیفیت و امنیت کسب و کارهای آنلاین نظیر آموزش و خرید آنلاین حمایت کرد و ظرفیت‌های قبلی را گسترش داد اما همچنان ترکیه به دلیل شوک شدید تقاضای خارجی و تنگنای تأمین مالی از طریق سرمایه‌گذاران خارجی در شرایط بحران مالی جهانی با وضعیت دشواری و بروز است. صندوق بین‌المللی پول در جدیدترین گزارش خود در سپتامبر ۲۰۲۰، رشد اقتصادی ترکیه برای سال ۲۰۲۰ را منفی ۵ درصد پیش‌بینی کرده است، درحالیکه پیش‌بینی قبلی مثبت ۳ درصد بوده است (دسامبر ۲۰۱۹). ترکیه در سال ۲۰۱۹ از رشد اقتصادی مثبت ۰,۹ درصدی برخوردار بوده است.

بر اساس نمودار (۱)، رشد اقتصادی ترکیه، در فصل اول و دوم سال ۲۰۲۰ با کاهش همراه شد. در فصل دوم ۲۰۲۰، رشد اقتصادی منفی شد و اندازه اقتصاد این کشور به میزان ۱۱ درصد کاهش یافت. اما در فصل سوم به رشد مثبت ۲,۸ درصدی دست یافت.

نمودار ۱- رشد اقتصادی ترکیه طی فصل اول ۲۰۱۹ تا فصل سوم ۲۰۲۰ (درصد)

 Resource: <https://tradingeconomics.com>

علی رغم بهبود تراز تجاری ترکیه در سال ۲۰۱۹، به دنبال شیوع کووید-۱۹ با انقباض تجارت و گردشگری، کسری حساب جاری ترکیه به سرعت در فصل دوم سال ۲۰۲۰ دوباره ظاهر شد. کاهش تقاضای جهانی خدمات سنگینی بر تجارت کالاهای تجاری ترکیه وارد کرد. تجارت کالاها به دلیل اختلال در زنجیره ارزش جهانی آسیب دیدند. حساب جاری ترکیه از مازاد سالانه ۱,۱ درصد تولید ناخالص داخلی در فصل چهارم ۲۰۱۹ به ۰,۲ درصد تولید ناخالص داخلی در فصل اول ۲۰۲۰ کاهش یافت و در فصل دوم به منفی ۱,۶ درصد از تولید ناخالص داخلی رسید. براساس جدول (۱)، اگرچه صادرات در ماه جون دوباره صعود کرد (رشد ماهانه ۳۵ درصدی) اما کاهش در جهانگردی و محدودیت‌های تحرک جهانی در حال حاضر باعث شده تا همچنان کسری حساب جاری باقی بماند. صادرات ماه سپتامبر با ۴,۸ درصد افزایش نسبت به ماه مشابه سال گذشته و ۲۸,۵ درصد نسبت به ماه آگوست در سطح ۱۶ میلیارد و ۱۰ میلیون دلار تحقق یافت. این رقم درعین حال بالاترین رقم صادرات از ماه ژانویه تا امروز می‌باشد. ارقام صادرات نشان می‌دهد، روند عادی شدن و خنثی سازی تاثیرات شیوع کرونا به شکل موفقیت آمیزی ادامه دارد. با این وجود، میزان صادرات ترکیه در بازه زمانی ژانویه-سپتامبر ۲۰۲۰ در مقایسه با دوره مشابه سال گذشته ۱۰,۹ درصد کاهش یافته و به ۱۱۸ میلیارد و ۳۲۵ میلیون دلار رسید. واردات کل نیز با افزایش ۱,۵ درصدی به ۱۵۶ میلیارد و ۱۸۶ میلیون دلار رسیده است. بر اساس این داده‌ها، در بازه زمانی مذکور کسری تجارت داخلی نیز با رشد ۷۹,۵ درصدی به ۲۱ میلیارد و ۹۳ دلار افزایش یافته است.

جدول ۱- شاخص‌های مهم اقتصادی ترکیه در دوران کرونا

شاخص	سال								
	۲۰۲۰								
	ژانویه	فوریه	مارس	آوریل	می	جون	جولای	اگوست	سپتامبر
تورم مصرف کننده	۱۵,۲	۱۲,۲	۱۲,۴	۱۱,۹	۱۰,۹	۱۱,۳	۱۲,۶	۱۱,۷۷	۱۱,۷۵
تورم مواد غذایی	۱۹,۵	۹,۰	۱۰,۶	۱۰,۱	۱۱,۳	۱۲,۸۷	۱۲,۹۳	۱۳,۵۱	۱۴,۹
نرخ بیکاری	۱۳,۸	۱۳,۸	۱۳,۶	۱۳,۲	۱۲,۸	۱۲,۹	۱۳,۴	۱۳,۸*	۱۷,۴*
رشد صادرات	۱,۹	-۵,۳	-۰,۶	-۸,۶	-۳۲,۷	۱۰,۹	۳۵,۲	-۱۶,۳	۲۸,۵
رشد واردات	-۹,۴۶	-۴,۲	-۸,۲	۶,۷	-۲۷,۹	-۲,۵	۲۵	۵,۸	۱۱,۲

Resource: <https://www.imf.org> and <https://tradingeconomics.com>

*: نماد ارقام پیش بینی شده است.

بررسی روند تورم ماهانه ترکیه حاکی از آن است که نرخ‌های تورم ماهانه فاصله چندانی از نرخ تورم پیش بینی شده برای سال ۲۰۲۰ (پیش بینی نرخ تورم سال ۲۰۲۰ در آخرین گزارش صندوق بین‌المللی پول (دسامبر ۲۰۱۹) معادل ۱۲,۶ درصد است) ندارد. بعلاوه، تورم سالانه در سال ۲۰۱۹ برابر ۱۵,۲ درصد است. لذا می‌توان گفت به رغم وجود آثار مخرب بحران اقتصادی ناشی از شیوع کووید-۱۹، ثبات نسبی لیر پس از نوسانات چشمگیر آن در دو سال اخیر و کاهش شکاف تولید به کاهش تورم کمک کرده است، گرچه انتظارات تورمی همچنان بالاتر از هدف سیاستگذاران بانک مرکزی ترکیه است.

در سال ۲۰۱۹ نرخ بیکاری معادل ۱۳,۸ درصد بوده است. اما صندوق بین‌المللی پول در گزارش ماه اگوست ۲۰۲۰، نرخ بیکاری سال ۲۰۲۰ را معادل ۱۷,۲ درصد برآورد کرده است. اخیراً، سیاستگذاران ترکیه اصلاحات ساختاری متمرکز و دقیق برای تقویت رشد میان مدت و افزایش مقاومت در برابر شوک‌ها را مدنظر قرار دادند. به طور خاص، اقدامات آنها برای بهبود بهره‌وری تولید، انعطاف‌پذیری در بازار کار، کیفیت سرمایه انسانی و مشارکت نیروی کار زنان، امکان جابجایی مجدد منابع به بخش‌های تولیدی را تسهیل می‌کند. اصلاحات دولت همچنین به بهبود وضعیت سرمایه‌گذاری و بهره‌وری اقتصادی کمک می‌کند. اما شیوع گسترده کووید-۱۹ دسترسی به اهداف کاهش نرخ بیکاری را با چالش مواجه کرده است. بطوریکه اگرچه در آوریل ۲۰۲۰ نرخ ماهانه بیکاری به ۱۲,۸ درصد رسیده اما برای ماه‌های بعد از آن افزایش نرخ بیکاری تا حوالی ۱۷ درصد برآورد شده است.

دولت ترکیه به منظور خارج شدن از وضعیت بد ناشی از بیماری کرونا سعی نموده است با اجرای سیاستهایی نظیر به تعویق انداختن مالیات، کاهش نرخ بهره بانک مرکزی ترکیه، افزایش میزان تسهیلات موردنیاز بانک‌ها، اعطای بسته محرک

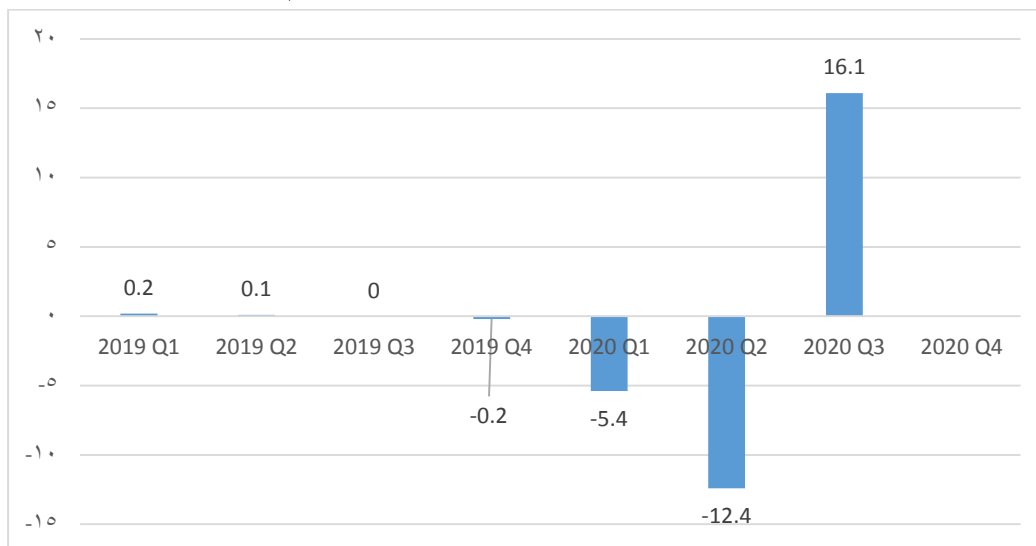
۱۵,۳ میلیارد دلاری برای مقابله با آثار بیماری همه‌گیر به عنوان سپر ثبات اقتصادی، تعویق سه ماه در باز پرداخت وام شرکت‌ها، کاهش مالیات بر ارزش افزوده در سفرهای هوایی داخلی از ۱۸ درصد به یک درصد به مدت سه ماه، استمهال حق بیمه مالیاتی و تأمین اجتماعی برای شش ماه و ... وضعیت اقتصادی خود را بهبود بخشید. بر اساس پیش‌بینی‌ها انتظار می‌رود در فصل سوم ۲۰۲۰ رشد اقتصادی مثبت و به میزان ۲,۸ درصد باشد.

۲-۲ ایتالیا:

تا ۲۳ اگوست ۲۰۲۰ این کشور ۲۵۸,۱۳۶ نفر مبتلا به کرونا، ۳۵,۴۳۰ نفر فوتی و ۲۰۵,۲۰۳ نفر بهبود یافته داشته است. سهم مبتلایان این کشور از جهان ۱,۱۲ درصد، فوتی‌ها ۴,۴۳ درصد و بهبودیافته‌گان ۱,۲۹ درصد است. ضریب مرگ و میر ناشی از این بیماری ۱۵ درصد در مقابل ۴,۸۴ درصد در جهان است.

گسترش COVID-19 چالش‌های اقتصادی بسیاری از طریق تعطیلی مشاغل و خدمات عمومی، روزهای کاری کمتر و عرضه نیروی کار کمتر، کاهش فعالیت‌های خدماتی مانند فعالیت‌های مرتبط با گردشگری برای کشور ایتالیا ایجاد کرده است. بعلاوه، افزایش نااطمینانی باعث تقاضای پایین مصرف‌کننده و کاهش معاملات شده است. لذا، پیش‌بینی رشد اقتصادی سال ۲۰۲۰ در گزارش جدید صندوق بین‌المللی پول معادل (۱۰/۶-) درصد بوده است (اگوست ۲۰۲۰). در حالیکه پیش‌بینی قبلی در ماه مارس ۲۰۲۰، برابر (۰/۶-) درصد بوده و رشد اقتصادی سال ۲۰۱۹ معادل ۰/۳ درصد بوده است (مارس ۲۰۲۰). همچنین رکود طولانی مدت شرکای تجاری اصلی در نتیجه شیوع جهانی کرونا نیز بر اقتصاد ایتالیا تأثیر منفی گذاشته، همانطور که ضعف ایتالیا بر شرکای تجاری خود تأثیر گذاشته است. به علاوه، نسبت بدهی عمومی به تولید ناخالص داخلی ایتالیا نیز بدتر شده است.

نمودار ۲- رشد اقتصادی ایتالیا طی فصل اول ۲۰۱۹ تا فصل سوم ۲۰۲۰ (درصد)

Resource: <https://tradingeconomics.com>

تراز تجاری ایتالیا در سال ۲۰۲۰ تحت تأثیر شوک‌های نامطلوب متعددی است. پتانسیل رشد پایین به معنی شوک‌های نامطلوب می‌تواند منجر به نتایج بسیار ضعیف تری شود. تنش‌های تجارت جهانی و رویدادهای ژئوپلیتیکی می‌تواند منجر به افزایش ریسک‌های تجارت در این کشور شود. همچنین، وضعیت نامطلوب اقتصادی شرکای تجاری اصلی مانند آلمان از طریق زنجیره‌های تأمین تولید، به ویژه در ماشین‌آلات و تجهیزات حمل و نقل بر صادرات و سرمایه‌گذاری تأثیر منفی خواهد گذاشت. از سوی دیگر، ایتالیا به دلیل بدهی بخش عمومی بالای خود و نیازهای قابل توجه به تأمین مالی، در شرایط حساسی قرار دارد. محدودیت‌های گسترده و طولانی در فعالیت‌های اقتصادی مربوط به گسترش بالقوه COVID-19 اثرات نامطلوب بر ریسک و نااطمینانی گذاشته است. افزایش هرگونه ریسک و نااطمینانی می‌تواند تقاضا را کاهش دهد و در نتیجه هزینه‌های وام را افزایش و نسبت بدهی به تولید ناخالص داخلی را افزایش دهد و بازدهی تولید داخلی را کاهش دهد. لذا، این مشکلات باعث پیش‌بینی رشد منفی صادرات در سال ۲۰۲۰ شده است^۱ درحالی‌که صادرات در سال ۲۰۱۹ از رشد ۱/۲ درصدی برخوردار بوده است.

ایتالیا با مشکل بیکاری ساختاری مواجه است. نرخ مشارکت نیروی کار در این کشور در مقایسه با سایر کشورهای اتحادیه اروپا در بالاترین سطح قرار دارد در حالی‌که نرخ بیکاری (حوالی ۱۰ درصد) در بدترین سطح است. در سال ۲۰۱۹ میانگین ساعات کار هر کارمند کمتر از میانگین تاریخی آنها بوده و نرخ اشتغال پاره‌وقت همچنان بالا است. شایان ذکر است، علی‌رغم تعدیل دستمزد در سال‌های اخیر، همچنان در کشور ایتالیا دستمزدها نسبت به بهره‌وری بالا هستند. این شکاف منعکس‌کننده قدرت سیستم چانه‌زنی بخشی از نیروی کار است. این امر باعث کاهش سرمایه‌گذاری شده است بنابراین خود مانع ایجاد شغل شده و به بیکاری ساختاری بالا کمک کرده است. به همین دلیل، تعدیل هزینه‌های ناشی از افزایش ریسک و نااطمینانی از طریق بیکاری اتفاق می‌افتد و باعث ایجاد انگیزه در استفاده از قراردادهای موقت می‌شود که به طور نامناسبی بر کارگران جوان تأثیر می‌گذارد. انتظار می‌رود فضای نااطمینانی ناشی از شیوع کرونا منجر به نرخ بیکاری ۱۰/۴ درصدی در سال ۲۰۲۰ شود.

ایتالیا به عنوان کشوری با منابع طبیعی بسیار اندک، به واردات نفت وابسته است. اخیراً قیمت نفت به دلیل شیوع بیماری کرونا کاهش داشته است. شاخص قیمت‌های مصرف‌کننده ایتالیا در ماه‌های اخیر در حال کاهش است زیرا هزینه حمل و نقل، مسکن و انرژی کاهش یافته است (جدول ۲). همچنین روند نرخ تورم هزینه‌های غذا از ماه آوریل کاهش داشته است. انتظار می‌رود در سال ۲۰۲۰ میانگین نرخ تورم سالانه معادل ۰,۲ درصد باشد.

¹ Imf, Jul 2020.

جدول ۲- شاخص‌های مهم اقتصادی ایتالیا در دوران کرونا

شاخص	سال									
	۲۰۱۹	ژانویه	فوریه	مارس	آوریل	می	جون	جولای	اگوست	سپتامبر
تورم مصرف کننده	۰,۶	۰,۵	۰,۳	۰,۱	۰	-۰,۲	-۰,۲	-۰,۴	-۰,۵	-۰,۶
تورم مواد غذایی	۰,۸	۰,۶	۰,۳	۱,۱	۲,۸	۲,۶	۲,۴	۱,۴	۱,۱	۱,۲
نرخ بیکاری	۱۰	۹,۵	۹,۳	۸,۵	۷,۳	۸,۷	۹,۴	۹,۸	۹,۷	۹,۶
رشد صادرات	۱/۲	-۲,۳	۹,۷	-۱۰,۳	-۳۷,۵	۳۵,۸	۱۷,۵	۱۷,۶	-۳۴,۲	-
رشد واردات	-۰/۴	۱۱,۲	-۵,۵	-۱۱,۱	-۲۲	۵,۶	۱۸,۹	۹,۶	-۲۶,۷	-

 Resource: <https://www.imf.org> and <https://tradingeconomics.com>

کشور ایتالیا برای کاهش اثرات بحران اقتصادی ناشی از شیوع کرونا اقداماتی را در راستای حمایت از سرمایه گذاری و صادرات و ارتقای دسترسی به اعتبار و نقدینگی انجام داد. بر اساس مصوبه ۱۴ آوریل ۲۰۲۰ کمیسیون اروپا مقرر شد به منظور حمایت و راه اندازی مجدد اقتصاد ایتالیا، دو نهاد دولتی مجاز به صدور ضمانت‌های مالی برای موسسات مالی ارائه دهنده تسهیلات به بنگاه‌های صادراتی ایتالیا شوند که تا ۱۷ مارس ۲۰۲۰ بالغ بر ۲۰۰ میلیارد یورو تسهیلات به بنگاه‌های کوچک و متوسط ارائه گردید. همچنین شرایط بازپرداخت وام برای بنگاه‌های متأثر از بحران کرونا تعدیل شد. بازپرداخت مبلغ اصلی حداقل ۲۴ ماه و حداکثر ۷۲ ماه از زمان برداشت وام تعیین شد. همچنین در ۲۴ ژوئن ۲۰۲۰، دولت ایتالیا اعلام کرد که برای مقابله با اپیدمی ویروس کرونا، ۲۵ میلیون یورو به اقتصاد تزریق می کند تا به بخش‌هایی مانند گردشگری و صنعت تدارکات و حمل و نقل که به شدت تحت تأثیر ویروس قرار گرفته اند، کمک کند. به این ترتیب در مجموع دولت ایتالیا تا ماه جولای حدود ۹۰۰ میلیون یورو منابع مالی به اقتصاد این کشور تزریق نموده است. بعلاوه، موسسه مالی ملی توسعه ایتالیا، بودجه سیستم بانکی را به میزان ۳ برابر افزایش داد. این موسسه منابع حاصل از افزایش بودجه را برای تأمین وام‌های یارانه‌ای به بنگاه‌های کوچک و متوسط (SMEs) به منظور حمایت از جریان نقدینگی و سرمایه گذاری اختصاص داده است.

۳-۲ اسپانیا

ویروس کرونا با سرعت زیادی در اسپانیا گسترش یافت بطوری که تا ۲۳ اگوست، حدود ۴۰۷,۸۷۹ نفر مبتلا به کرونا تأیید شده و بیش از ۲۸ هزار نفر جان خود را از دست داده‌اند. سهم مبتلایان این کشور از جهان ۱,۷ درصد، فوتی‌ها

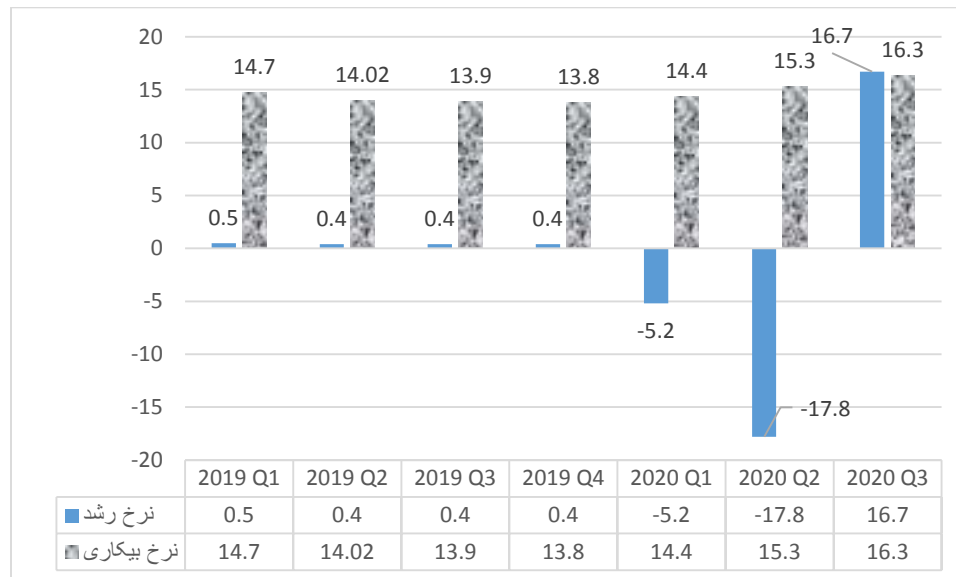

۳,۶ درصد است. ضریب مرگ و میر ناشی از این بیماری ۷,۰۷ درصد در مقابل ۴,۸۴ درصد در جهان است. در میان کشورهای جهان در جایگاه ۹ ام کشورهای مبتلا به کرونا قرار دارد.

همانطور که در نمودار (۳) مشاهده می‌شود، پس از افت ناگهانی رشد اقتصادی اسپانیا در فصل اول ۲۰۲۰، رشد فعالیت اقتصادی در فصل دوم با شدت بیشتری کاهش یافت، زیرا در این مدت برای جلوگیری از گسترش Covid-19 قرنطینه با شدت بیشتری ادامه یافت. لذا، هم مصرف بخش خصوصی و هم سرمایه گذاری سقوط کرد. همچنین، صنعت گردشگری متوقف شد و صادرات تقریباً به یک سوم کاهش یافت.

در فصل سوم ۲۰۲۰، نرخ بیکاری نیز به بالاترین حد در دو سال گذشته رسید، درحالیکه هنوز هم به طور کامل منعکس کننده ضربه به بازار کار نیست زیرا بیش از دو میلیون کارگر، یا مشغول به کار موقت شده یا از جمعیت جویای کار خارج شده‌اند. اما به دلیل اجرای سیاست‌های انبساطی و مقاوم شدن بدن بسیاری از مبتلایان به ویروس کرونا، در فصل سوم شرایط مبتلایان بهبود یافته است. اگرچه با این وجود، پیش بینی می‌شود در سال ۲۰۲۰ اقتصاد اسپانیا ۱۲,۸ درصد کاهش یابد. این در حالی است که این کشور در سال ۲۰۱۹ رشد اقتصادی ۲ درصدی را تجربه نموده است.

نمودار ۳- رشد اقتصادی و نرخ بیکاری اسپانیا طی فصل اول ۲۰۱۹ تا فصل سوم ۲۰۲۰ (درصد)

Resource: <https://tradingeconomics.com>

از سوی دیگر، همانطور که در جدول (۳) مشاهده می‌شود، تورم اسپانیا در سال ۲۰۱۹ معادل ۰,۷ درصد بوده است. در حالیکه بر اساس پیش‌بینی‌ها تورم سال ۲۰۲۰ اسپانیا منفی برآورد شده است (۰,۳- درصد). در آگوست سال ۲۰۲۰، شاخص قیمت‌های مصرف کننده در اسپانیا، ۰,۵ درصد نسبت به مدت مشابه سال گذشته کاهش یافت، این کاهش پنجمین کاهش متوالی تورم ماهانه است؛ زیرا در اسپانیا همچنان قیمت‌های مسکن و اجاره بها کاهش می‌یابند (کاهش ۲,۷ درصدی

مسکن و ۳,۹ درصدی اجاره بها در ماه جولای). بعلاوه، همان زمان شاخص قیمت حمل و نقل، فرهنگ و سرگرمی و ارتباطات کاهش داشته اما در مقابل تورم مواد غذایی طی ماه‌های گذشته تورم مثبت بوده است. در ماه سپتامبر تورم برای مواد غذایی و نوشیدنی‌های غیر الکلی همانند ۲,۴ درصد بوده است.

جدول ۳- شاخص‌های مهم اقتصادی اسپانیا در دوران کرونا

شاخص	۲۰۲۰								
	ژانویه	فوریه	مارس	آوریل	می	جون	جولای	اگوست	سپتامبر
تورم مصرف کننده	۰,۷	۰,۷	۰	-۰,۷	-۰,۹	-۰,۳	-۰,۶	-۰,۵	-۰,۴
تورم مواد غذایی	۱,۱	۲	۲,۵	۴	۳,۵	۲,۸	۲,۲	۲,۲	۲,۴
رشد صادرات	-۲,۴	۱,۸	-۳,۱	-۳۵,۶	۱۶,۱	۳۶,۲	۱,۱	-	-
رشد واردات	-۲,۸	۱,۱	-۱۴,۳	-۱۹,۵	۶,۵	۱۹,۸	۱۱,۹	-	-

Resource: <https://www.imf.org> and <https://tradingeconomics.com>

بعلاوه، صادرات و واردات اسپانیا به دلیل تعطیلی کسب و کارها و بسته شدن مرزها تحت تأثیر آثار زیانبار شیوع کرونا قرار گرفته است. اگرچه در ماه‌های جون و جولای ۲۰۲۰ اندکی بهبود یافته است. اما مجدداً در ماه اگوست ۲۰۲۰ صادرات و واردات این کشور ۹,۱ درصد و ۱۷,۲ درصد نسبت به مدت مشابه سال قبل کاهش داشته است. بر اساس گزارش بانک مرکزی اسپانیا، مانده حساب جاری اسپانیا در ماه ژوئن ۲۰۲۰ میلادی یورو را مثبت کرد که به طور قابل توجهی کمتر از مبلغ ۳,۸ میلیارد یورو مازاد مثبت شده در ژوئن ۲۰۱۹ است اما بالاتر از مازاد ۰,۸ میلیارد یورویی ثبت شده در ماه مه است. در ۱۲ ماه منتهی به ژوئن ۲۰۲۰، مانده حساب جاری به مازاد ۱۶,۳ میلیارد یورو رسید که کمتر از ۱۸,۱ میلیارد یورو در ۱۲ ماهه منتهی به ماه می است.^۱

طبق گزارش بانک اسپانیا، مازاد حساب جاری بسیار کمتر از یک سال پیش منعکس شده است. به طوریکه مازاد تجارت از ۴,۹ میلیارد یورو مازاد مثبت شده در ژوئن ۲۰۱۹ به ۲,۵ میلیارد یورو در ماه ژوئن کاهش یافته است. این مسأله عمدتاً به دلیل محدودیت‌های سفر مربوط به ویروس کرونا و باقی ماندن صنعت گردشگری در رکود بوده است. پیش‌بینی می‌شود مانده حساب جاری مازادی معادل ۱ درصد تولید ناخالص داخلی را در سال ۲۰۲۰ و ۱,۵ درصد تولید ناخالص داخلی را در سال ۲۰۲۱ ثبت کند (بانک مرکزی اسپانیا، ۲۰۲۰).

¹ Bank of Spain (BdE) and FocusEconomics calculations, Jul 2020.

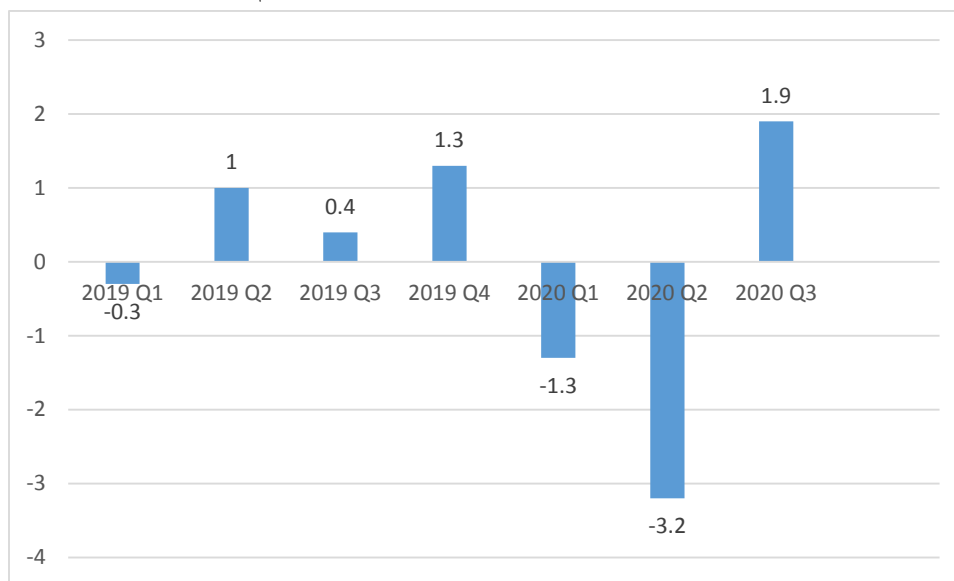
² Bank of Spain (BdE)

دولت اسپانیا به منظور تحرک بخشیدن به اقتصاد اقدامات بسیاری را انجام داد. از جمله، تصویب خط اعتباری که به موجب آن دولت شرکت‌ها و کارآفرینان مستقل را پوشش می‌دهد. بر همین اساس، وزارت امور خارجه اسپانیا معادل ۱۰۰ هزار میلیون یورو بودجه برای ضمانت اعتبارات اختصاص داده است. در ۱۷ ژوئن سال ۲۰۲۰، شورای وزیران برای پنجمین بار تسهیلات ۱۵,۵ میلیارد یورویی را به منظور حفظ نقدینگی در شرکت‌ها و هزینه‌های فوری ناشی از COVID-19 تصویب کرد. از این میزان ۷,۵ میلیارد یورو به بنگاه‌های دارای حداکثر ۲۵۰ کارمند و به شاغلان آزاد، ۵ میلیارد یورو به شرکت‌های بزرگ و ۲,۵ میلیارد یورو برای شرکت‌های کوچک مشاغل آزاد در بخش گردشگری و ۵ میلیارد یورو نیز به شرکت‌های بخش خودرو و خرید وسایل نقلیه برای استفاده حرفه‌ای اختصاص داده شد. همچنین دولت اسپانیا امکان به تعویق انداختن پرداخت حقوق گمرکی و واردات مالیات بر ارزش افزوده ناشی از اظهارات گمرکی حداکثر تا شش ماه، برای واردکنندگانی با حجم معاملات بیش از ۶ میلیون یورو در سال ۲۰۱۹، ایجاد کرد.

۴-۲ کره جنوبی

کره جنوبی ۱۷,۳۹۹ مورد ابتلا به کووید ۱۹ و حدود ۳۰۹ نفر فوت را تأیید کرده است (تا ۲۳ اگوست ۲۰۲۰). کمترین آمار مبتلایان و فوتی‌ها را با وجود در معرض بودن این بیماری در بین کشورهای مورد بررسی ثبت کرده است. در نتیجه آثار شیوع کووید-۱۹، افت تقاضای داخلی و خارجی اقتصاد کره رشد اقتصادی را تضعیف کرده است. با وجود اینکه کره سیاست‌های پولی را تعدیل نمود و محرک‌های مالی جامعی را برای حمایت از فعالیت‌های اقتصادی در نظر گرفته است، رشد اقتصادی سال ۲۰۲۰ در سپتامبر ۲۰۲۰ معادل منفی ۱,۹ درصد پیش‌بینی شده است که نسبت به پیش‌بینی‌های ماه‌های قبل کاهش یافته است. این در حالی است که کره در سال ۲۰۱۹ رشد اقتصادی ۲ درصدی را تجربه کرده است.

نمودار ۴- رشد اقتصادی کره طی فصل اول ۲۰۱۹ تا فصل سوم ۲۰۲۰ (درصد)

 Resource: <https://tradingeconomics.com>

بر اساس نمودار (۴)، اقتصاد کره در فصل دوم سال ۲۰۲۰ به طور قابل توجهی منقبض شده است زیرا با بروز عدم قطعیت ناشی از شیوع بیماری مصرف و سرمایه گذاری کاهش یافت. در فصل سوم مصرف بخش خصوصی تا حدودی از انقباض اولیه برگشت و بخشی از رکود را کاهش داد. در حالی که دولت کره اقدامات محرک را انجام داد و شرکای تجاری بزرگ محدودیت‌های ویروس کرونا را کاهش دادند، اقتصاد کره جنوبی در سه ماهه سوم به رشد مثبت (۱,۹ درصد) بازگشت و از شدیدترین انقباض خود در بیش از یک دهه گذشته بهبود یافت.

با توجه به افت رشد اقتصادی پیش بینی می‌شود نرخ بیکاری کره جنوبی در سال ۲۰۲۰ به ۴,۵ درصد برسد (بلومبرگ، ماه جون ۲۰۲۰). نرخ بیکاری در ماه می به بالاترین میزان خود طی ۱۰ سال اخیر رسید (۴,۵ درصد). همانطور که در جدول (۴) مشاهده می‌شود، نرخ بیکاری کره جنوبی در ماه جون به طور غیرمنتظره‌ای کاهش یافت، اما با توجه به تلاش‌های دولت برای تحریک بازار اشتغال، هنوز بسیار بالاتر از سطح قبل از شیوع کرونا است.

نرخ تورم کره در سال ۲۰۱۹ برابر ۰,۴ درصد بوده است، پیش بینی می‌شود این نرخ در سال ۲۰۲۰ به ۰,۳ درصد برسد. در اواخر سال ۲۰۱۹، منفی شدن شکاف تولید موجب پیش‌بینی کاهش تورم در سال ۲۰۲۰ شد. رشد اقتصادی نه چندان زیاد و کاهش مالیات بر مصرف نفت و غذا در کنار کاهش قیمت نفت باعث شد نرخ تورم سال ۲۰۲۰ کره پایین تر از هدف گذاری بانک مرکزی کره (تورم سالانه ۲ درصدی) برآورد شود و تورم شاخص قیمت مصرف کننده عمدتاً به تورم

مواد غذایی مرتبط شود. بر اساس جدول (۴)، از ماه می سال ۲۰۲۰ تورم مواد غذایی شدت گرفت و به دنبال آن تورم شاخص قیمت مصرف کننده نیز جهش یافت. تورم در ماه سپتامبر به یک درصد رسید که بیشترین تورم ماهانه در شش ماه گذشته است. شایان ذکر است نرخ تورم کره از سال ۲۰۱۲ تاکنون کمتر از تورم هدف گذاری شده بانک مرکزی آن کشور بوده است.

جدول ۴- شاخص های مهم اقتصادی کره جنوبی در دوران کرونا

شاخص		۲۰۱۹								
		۲۰۲۰								
		ژانویه	فوریه	مارس	آوریل	می	جون	جولای	اگوست	سپتامبر
تورم مصرف کننده	۰,۴	۱,۵	۱,۱	۱	۰,۱	-۰,۳	۰	۰,۳	۰,۷	۱
تورم مواد غذایی	۰,۰	۱,۸	۰,۷	۲,۶	۱,۷	۲,۴	۳,۳	۴,۳	۶,۶	۸,۳
نرخ بیکاری	۳,۸	۴	۳,۳	۳,۸	۳,۸	۴,۵	۴,۳	۴,۲	۳,۲	۳,۹
رشد صادرات	۲,۳	-۵,۶	-۵,۲	۱۳,۲	-۲۱,۵	-۴,۸	۱۳,۴	۹,۲	-۷,۴	۲۱,۵
رشد واردات	۳	-۲,۲	۱۳,۳	۱۳	-۹,۳	-۹,۱	۳,۳۴	۸,۶	-۸,۱	۱۰,۱

Resource: <https://www.imf.org> and <https://tradingeconomics.com>

علی رغم رشد مثبت ۲,۳ درصدی صادرات کره جنوبی در سال ۲۰۱۹، صادرات این کشور در نیمه اول سال ۲۰۲۰ به دلیل تقاضای ضعیف تر از چین و ویتنام، کاهش یافت. در ماه جون و جولای به دلیل کم شدن آمار مرگ و میر بیماری کرونا و اعمال محرک های مالی از سوی کشورهای مختلف تقاضای داخلی و خارجی اندکی بهبود یافت، به طوریکه در این دو ماه هم رشد صادرات و هم رشد واردات مثبت شد اما هم زمان با افت مجدد تقاضای جهانی در ماه اگوست ۲۰۲۰ صادرات کره جنوبی با ۷,۴ درصد کاهش نسبت به ماه گذشته به ۳۹,۶۶ میلیارد دلار رسید. در میان شرکای تجاری اصلی، صادرات به چین (۳- درصد)، ایالات متحده آمریکا (۰,۴- درصد)، آسه آن (۱۷,۸- درصد)، اتحادیه اروپا (۲,۵- درصد) و ژاپن (۲۰,۷ درصد) کاهش یافته است.

طبق داده‌های وزارت تجارت صنعت و انرژی، صادرات کره جنوبی که نیمی از اقتصاد صادرات محور این کشور را تشکیل می‌دهد نسبت به ماه آگوست سال گذشته ۹,۹ درصد سقوط کرده و به ۳۹,۶۶ میلیارد دلار رسیده است. صادرات به سقوط خود برای ششمین ماه متوالی (تغییرات نقطه به نقطه، نسبت به ماه مشابه سال قبل) از ماه مارس تاکنون ادامه داده است اما روند این سقوط کاهش یافته است. میزان سقوط صادرات در ماه آوریل ۲۵,۶ درصد، در ماه می ۲۳,۸ درصد، در ماه ژوئن ۱۰,۸ درصد و در ماه جولای ۷,۱ درصد بوده است.

بهبود در صادرات کره جنوبی در ماه سپتامبر در حالی اتفاق افتاد که با بازگشایی اقتصادهای بزرگ جهان پس از قرنطینه کرونا، تقاضا برای صادرات این کشور رو به افزایش گذاشته است.

از سوی دیگر، واردات کره جنوبی در ماه آگوست ۱۶,۳ درصد (نسبت به ماه مشابه سال قبل) سقوط کرد و به ۳۵,۵۴ میلیارد دلار رسید. به این ترتیب مازاد تجاری کره جنوبی در این ماه ۴,۱۲ میلیارد دلار شد. این چهارمین ماه متوالی است که تراز تجاری کره جنوبی مثبت باقی مانده است.

کره با اقدامات محرک اقتصادی (به عنوان مثال وام، تمدید مهلت بازپرداخت بدهی و ...) به مقابله با اثرات مخرب شیوع بیماری کرونا بر اقتصاد این کشور پرداخته است. بودجه تکمیلی مصوب ۱۷ مارس کره جنوبی شامل طیف گسترده ای از برنامه‌ها برای ارائه انواع وام و کمک‌های مالی به شرکت‌های آسیب دیده و کارمندان آن‌ها است. بعلاوه، کره از سیاست‌های پولی جدید برای تعدیل مشکلات اقتصاد استفاده نمود. از جمله آنکه در تاریخ ۲۳ مارس، بانک مرکزی کره تصمیم گرفت مقداری اوراق قرضه محلی و همچنین اوراق قرضه منتشر شده توسط بنگاه‌های عمومی را برای جلوگیری از بحران احتمالی نقدینگی خریداری نماید.

بعلاوه بانک مرکزی کره در اقدامی اضطراری نرخ بهره معیار خود را به ۰,۷۵ درصد کاهش داد. بانک مرکزی کره نرخ بهره کمتری را برای تسهیلات وام به شرکت‌های کوچکتر اعمال کرد و برای افزایش نقدینگی در بازار آزاد، اوراق قرضه صادر شده توسط بانک‌ها را خریداری کرد. شایان ذکر است، داده‌های تولید ناخالص داخلی تأیید می‌کنند که مسیر رشد برای عادی سازی آغاز شده است، در ماه آگوست دولت کره برای چهارمین بار اقدام به تهیه بودجه اضافی کرد تا در مجموع حدود ۳۱۰ تریلیون وون (۲۷۴,۸۳ میلیارد دلار) محرک مالی تزریق کند.

۵-۲ مکزیک

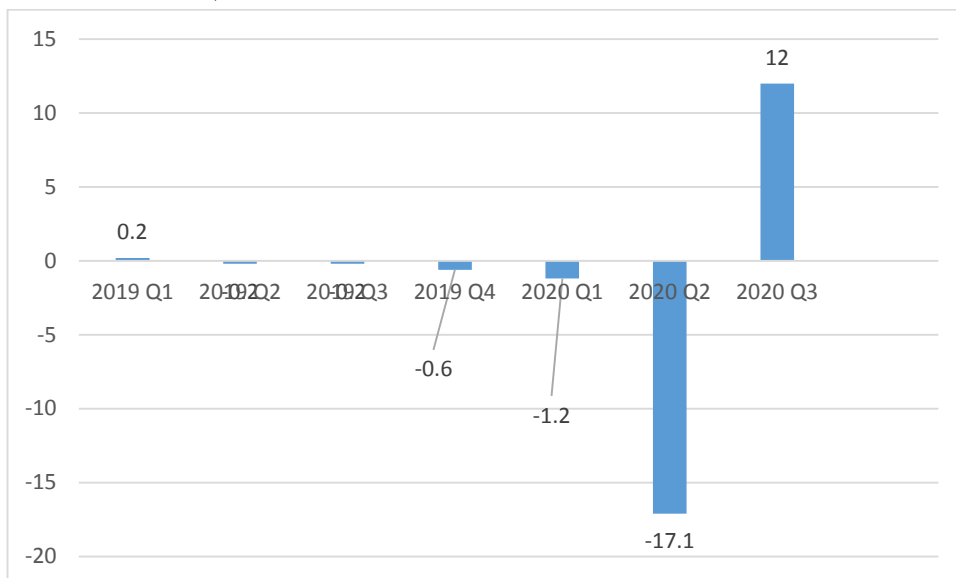
با شیوع گسترده کوید ۱۹ مکزیک حدود ۵۵۶۲۱۶ نفر مبتلا داشته و ۶۰,۲۵۴ نفر جان خود را از دست داده‌اند (تا ۲۳ اگوست ۲۰۲۰). سهم مبتلایان این کشور از جهان ۲,۴۱ درصد، فوتی‌ها ۷,۵ درصد و بهبودیافته‌گان ۲,۳۸ درصد است.

ضریب مرگ و میر ناشی از این بیماری ۱۴ درصد در مقابل ۴٫۸ درصد در جهان است که نسبتاً ضریب مرگ و میر بالایی را در بین کشورهای مورد بررسی دارد.

در سال ۲۰۱۹ اقتصاد مکزیک به دلیل مواجهه بودن با مشکلاتی نظیر بالا بودن نسبت بدهی دولت به درآمد ملی، وجود کسری بودجه و ... در سال ۲۰۱۹ رشد اقتصادی منفی ۰٫۱ درصدی را تجربه کرد. همچنین به دنبال بروز پیامدهای منفی شیوع کرونا رشد اقتصادی این کشور برای سال ۲۰۲۰ منفی ۹ درصد پیش‌بینی شده است (صندوق بین‌المللی پول، اگوست ۲۰۲۰).

افزایش بیکاری ناشی از قرنطینه‌ها و بالا رفتن هزینه‌ها، مخارج مصرفی خانوار را به شدت کاهش داد، در حالی که فعالیت‌های سرمایه‌گذاری نیز به دلیل افزایش نااطمینانی کاهش یافت. همانطور که در نمودار (۵) مشاهده می‌شود تولید ناخالص داخلی مکزیک در فصل دوم ۲۰۲۰ دچار یک سقوط بی‌سابقه شد. این سقوط منعکس‌کننده انقباض سراسری در همه بخش‌های اقتصاد بود، اما از ماه جون (اواخر فصل دوم) نرخ رشد ماهانه تولیدات صنعتی، مصرف خصوصی و سرمایه‌گذاری ثابت بهبود یافت. همچنین، برخلاف انتظارات درخواست‌های حواله کالاها در ماه جولای با رشد مطلوبی مواجه شدند و تقاضای مصرف‌کننده بهبود یافت. بعلاوه، دولت در ۸ سپتامبر ۲۰۲۰ ضمن رعایت نظم و انضباط مالی، بسته‌های محرک مالی خوبی را برای بهبود تحرک اقتصاد در پیش نویس بودجه سال آینده لحاظ کرد. لذا انتظار می‌رود تغییرات رشد اقتصادی در ماه‌های باقی‌مانده سال ۲۰۲۰ بهبود یابد. براساس نمودار (۵)، اقتصاد مکزیک از رکورد ۱۷٫۱ درصدی انقباض در فصل دوم ۲۰۲۰ بازیابی شده و در سه ماهه منتهی به سپتامبر ۲۰۲۰، ۱۲ درصد رشد کرد.

نمودار ۵- رشد اقتصادی مکزیک طی فصل اول ۲۰۱۹ تا فصل سوم ۲۰۲۰ (درصد)

Resource: <https://tradingeconomics.com>

از سوی دیگر، نرخ تورم از ابتدای ۲۰۱۹ تا قبل از شروع بیماری همه‌گیر در محدوده هدف ۳ درصدی که مورد نظر بانک مرکزی این کشور بود قرار داشت. با همه‌گیر شدن بیماری کووید ۱۹ و سقوط قیمت جهانی نفت نرخ تورم به دلیل کاهش قیمت سوخت مصرفی در مکزیک کاهش و از ۳,۲۴ درصد در ژانویه ۲۰۲۰ به ۲,۱۵ درصد در ماه آوریل به‌عنوان پایین‌ترین سطح خود در پنج سال گذشته رسید. با این حال تورم مکزیک در ماه سپتامبر ۲۰۲۰ با بروز پیامدهای اقتصادی به ۴,۰۱ درصد رسید (جدول (۵)).

جدول ۵- شاخص‌های مهم اقتصادی مکزیک در دوران کرونا

شاخص	۲۰۱۹								
	ژانویه	فوریه	مارس	آوریل	می	جون	جولای	اگوست	سپتامبر
تورم مصرف کننده	۳,۲۴	۳,۷	۳,۲۵	۲,۱۵	۲,۸۴	۳,۳۳	۳,۶۲	۴,۰۵	۴,۰۱
تورم مواد غذایی	۳,۳۷	۵,۹۲	۶,۸۱	۶,۷۱	۷,۶	۶,۸۷	۶,۲۱	۷,۴۵	۷,۵۵
نرخ بیکاری	۳,۸	۳,۶	۲,۹	۴,۷	۴,۲	۵,۵	۵,۴	۵,۲	۵,۱
رشد صادرات	-۱۳,۲۷	۸,۹۴	۴,۷۹	-۳۹,۰۱	۲۲,۷	۸۳,۰۵	۷,۸	۳,۷	۳,۷
رشد واردات	۱,۳	-۶,۵	۳,۸	-۲۴,۴	۱۸,۴	۲۷,۵	۸,۵	۳,۳	۱۰,۷

Resource: <https://www.imf.org> and <https://tradingeconomics.com>

در ماه‌های اخیر به دلیل افزایش نااطمینانی در سرمایه‌گذاری، قیمت‌های غذا و انرژی دچار نوسان‌های روبه بالا شده است. به این ترتیب نرخ تورم ماهانه در آگوست ۲۰۲۰ فراتر از انتظارات بود و به ۴,۰۵ درصد افزایش یافت. این در حالی است که شاخص قیمت مصرف کننده در سال ۲۰۱۹ تورم ۳,۶ درصدی داشته است. براساس جدول (۵)، در ماه‌های اخیر همواره تورم قیمت مواد غذایی بیشتر از تورم بوده است.

مطابق با جدول (۵)، بررسی روند ماهانه صادرات و واردات نشان دهنده افت و خیزهای متعدد در این دو متغیر است. این افت و خیزها عمدتاً به دلیل تغییرات درآمدهای نفتی، تقاضای خارجی و مقررات تجاری بوده است. در ماه جون ۲۰۲۰، رشد صادرات مکزیک به دلیل بازگشایی مرزهای تجاری ایالات متحده از رشد ۸۳ درصدی نسبت به ماه قبل برخوردار شد و در ماه‌های اخیر نیز اندکی رشد داشته است. در واقع، روند رشد صادرات و واردات مکزیک در فصل سوم سال ۲۰۲۰ بهبود یافته است. اما همچنان بررسی روند رشد صادرات و واردات مکزیک نشان از کاهش حجم مجموع تجارت در مقایسه با مدت مشابه سال قبل دارد. واردات به مکزیک با کاهش ۸,۵ درصدی نسبت به سال قبل، به ۳۴,۱۶

میلیارد دلار در سپتامبر ۲۰۲۰ رسید، زیرا خرید کالاهای واسطه‌ای (۵,۹- درصد)، مصرف بخش خصوصی (۲۳,۸- درصد)، سرمایه‌گذاری (۸,۴- درصد) و مصرف روغن (۲۷,۴- درصد) کاهش یافته است.

دولت مکزیک برای کمک به بهبود فعالیت بنگاه‌های آسیب‌دیده و تعدیل افت مصرف و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی از سیاست تخفیف مالیاتی استفاده کرد. در واقع به دنبال شیوع بیماری کرونا، کاهش رشد اقتصادی و پایین رفتن فضای محدودی برای گسترش مالیات باقی مانده است. لذا، دولت مکزیک برای جبران درآمد کمتر، هزینه‌ها را کاهش داد. در تاریخ ۳۰ مارس ۲۰۲۰، بانک‌های تجاری فعال در مکزیک نیز اقدامات پشتیبانی از مشتریان خود را اعلام کردند. این پشتیبانی شامل تعویق پرداخت‌های اعتباری بین چهار تا شش ماه، بسته به اعتبار هر مشتری و بنگاه داشت. همچنین در ۱۱ می ۲۰۲۰، دولت مکزیک اعلام کرده است که ۲۵ میلیارد پزوی مکزیکی (MXN) کمک مالی به یک میلیون شغل تزریق خواهد کرد. این وام به ۵۰۰ هزار شغل فعال در اقتصاد غیررسمی و ۵۰۰ هزار شغل فعال در اقتصاد رسمی اختصاص یافت.

۶-۲ آرژانتین

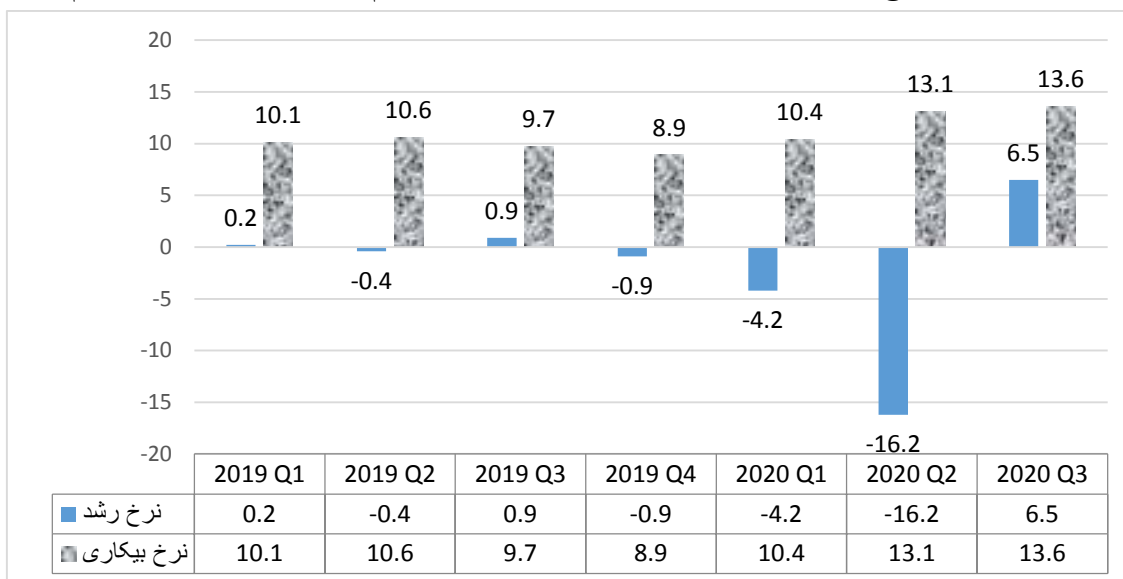
آرژانتین با شیوع گسترده کووید ۱۹ نزدیک به ۳۲۹,۰۴۳ نفر مبتلا داشته و حدود ۶,۷۹۵ نفر جان خود را از دست داده اند (تا ۲۳ اگوست ۲۰۲۰). سهم مبتلایان این کشور از جهان ۱,۴۶ درصد، فوتی‌ها ۰,۹ درصد و بهبودیافته‌گان ۱,۵۴ درصد است. ضریب مرگ و میر ناشی از این بیماری ۳ درصد در مقابل ۴,۸۴ درصد در جهان است. این کشور در جایگاه ۱۸ام جهان در میان کشورهای مبتلا به کرونا قرار دارد.

قرنطینه، فعالیت‌های اقتصادی آرژانتین را تحت تأثیر قرار داده و هزینه مالی قابل توجهی بوجود آورده؛ آن هم در شرایطی که آرژانتین فاقد دسترسی لازم به اعتبارات بین‌المللی است. بر اساس آخرین پیش‌بینی در ماه اگوست سال ۲۰۲۰ انتظار می‌رود اقتصاد آرژانتین ۱۱,۸ درصد در سال ۲۰۲۰ منقبض شود. شایان ذکر است این مقدار کم‌تر از برآورد قبلی در ماه جون است (کاهش ۹,۴ درصدی)، زیرا تولید به دلیل تعطیلی‌های ناشی از شیوع ویروس کرونا به شدت آسیب دیده است (موسسه آمار ملی آرژانتین^۱، ۲۰ اگوست ۲۰۲۰). اما برخی انتظارات خوشبینانه برای کاهش اثرات این بیماری در ماه‌های باقی مانده از سال ۲۰۲۰ و موقتی تلقی کردن این شرایط باعث شده است پیش‌بینی رشد مثبت ۶,۵ درصدی برای فصل سوم سال ۲۰۲۰ لحاظ شود.

همانطور که در نمودار (۶) ملاحظه می‌شود، نرخ بیکاری آرژانتین در سه ماهه اول سال ۲۰۲۰ از ۱۰,۱ درصد در دوره قبل به ۱۰,۴ درصد رسید، در فصل دوم این رقم به ۱۳,۱ درصد و سپس در فصل سوم به ۱۳,۶ درصد رسید که بالاترین نرخ بیکاری طی دو سال اخیر بوده است.

¹ Argentina National Statistical Institute (INDEC)

نمودار ۶- رشد اقتصادی و نرخ بیکاری آرژانتین طی فصل اول ۲۰۱۹ تا فصل دوم ۲۰۲۰ و پیش بینی فصل سوم (درصد)

Resource: <https://tradingeconomics.com>

مهم‌ترین گروه کالا در شاخص قیمت مصرف کننده کشور آرژانتین گروه مواد غذایی با وزن ۲۸,۶ درصدی است. افزایش نرخ تورم این گروه در کنار سایر عوامل باعث نرخ‌های تورم ماهانه بسیار بالاتر از سال ۲۰۱۹ شده است. در سال ۲۰۱۹ تورم آرژانتین ۳۴,۳ درصد بوده است اما پیش‌بینی می‌شود میانگین نرخ تورم برای سال ۲۰۲۰ به ۵۳,۳ درصد برسد. اگرچه کاهش نرخ تورم ماهانه از ۵۲,۹ درصد در ماه ژانویه به ۳۶,۶ درصد در ماه سپتامبر ۲۰۲۰ اندکی انتظارات افزایش تورم را تعدیل خواهد کرد.

براساس جدول (۶)، رشد صادرات در ماه‌های اگوست و سپتامبر به ترتیب ۴,۵ و ۱۵,۳ درصد سقوط کرده است. این سقوط عمدتاً ناشی از سقوط محموله‌های صادراتی به برزیل، چین و ایالات متحده بوده است. همچنین، مجموع صادرات آرژانتین در سپتامبر سال ۲۰۲۰ نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۹ درصد کاهش داشته است.^۱

جدول ۶- شاخص‌های مهم اقتصادی آرژانتین در دوران کرونا

۲۰۲۰									شاخص	۲۰۱۹
سپتامبر	اگوست	جولای	جون	می	آوریل	مارس	فوریه	ژانویه		
۳۶,۶	۴۰,۷	۴۲,۴	۴۲,۸	۴۳,۴	۴۵,۶	۴۸,۴	۵۰,۳	۵۲,۹	۳۴,۳	تورم مصرف کننده
۴۰,۰۸	۴۴,۵	۴۶	۴۷,۴	۴۸,۷	۵۲,۲	۵۱,۳	۵۴,۲	۵۸,۸	۵۸,۴	تورم مواد غذایی

^۱ <https://www.ceicdata.com/en/indicator/argentina/total-exports>

رشد صادرات	۴,۷	-۴,۹	-۰,۰۹	۰,۲	۱۶,۹	-۴/۵	۲,۴	۰,۷	-۴,۵	-۱۵,۳
رشد واردات	-۲۰,۴	-۱۰,۱	-۰,۶	-۸,۰۹	۸,۵	۴,۲	۳,۸	۲,۲	۱۷,۸	۱۲,۸

Resource: <https://www.imf.org> and <https://tradingeconomics.com>

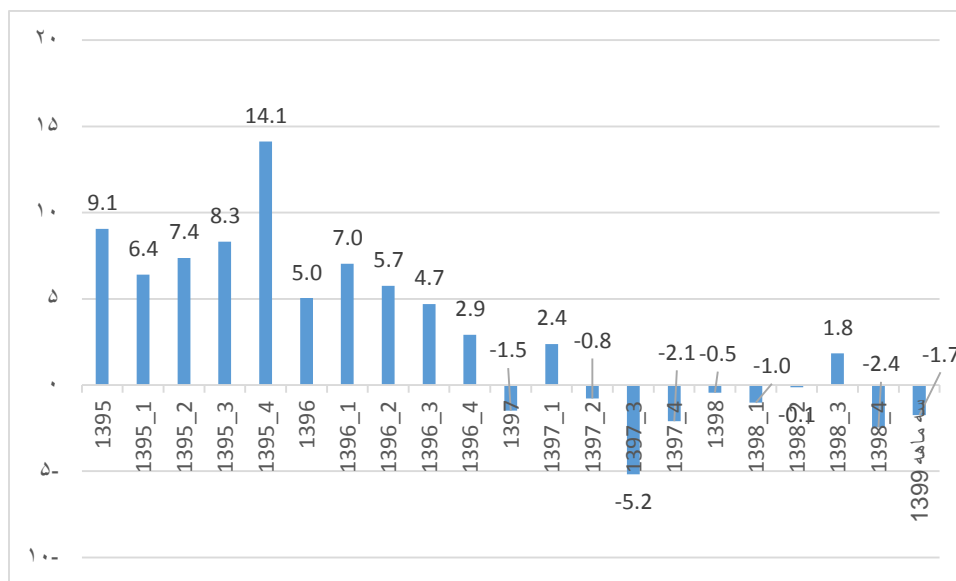
دولت آرژانتین برای مقابله با رکود ناشی از شیوع کرونا، نرخ‌های مالیات بر بنگاه‌ها را کاهش داد. همچنین بخش تأمین اجتماعی آرژانتین بخشی از حقوق نیروی کار مشاغل آسیب‌پذیر را تحت پوشش خود قرار داد. دولت آرژانتین برای بنگاه‌ها محدودیت توزیع سود انباشته وضع کرد. بعلاوه، افزایش دستمزد یا حق الزحمه اعضای هیئت مدیره یا سایر ارگان‌های اداری بنگاه‌های بزرگ را ممنوع کرد. همچنین بانک مرکزی آرژانتین مشوق‌هایی را فراهم نمود تا بانک‌ها برای پرداخت حقوق به شرکت‌های کوچک و متوسط اعتباراتی با نرخ ترجیحی اعطا کنند. دولت آرژانتین نرخ تعرفه واردات برای چندین کالا (به عنوان مثال تجهیزات بهداشتی، تجهیزات و ابزار پزشکی و غیره) را صفر اعلام کرد. همچنین از ۲۴ جون، صادرات برخی کالاها (مانند چرم) به مدت ۶۰ روز از پرداخت عوارض صادراتی معاف شدند.

۳- ایران

تا ۲۶ ام اکتبر ۲۰۲۰ کشور ۵۷۴۸۵۶ نفر مبتلا به کرونا، ۳۲۹۵۳ نفر فوتی و ۴۵۹۲۵۰ نفر بهبود یافته داشته است. سهم مبتلایان از جهان ۱,۳ درصد، فوتی‌ها ۲,۸۳ درصد و بهبودیافته‌گان ۱,۴۳ درصد است. ضریب مرگ و میر ناشی از این بیماری ۵,۷ درصد است که بیش از دو برابر متوسط جهانی است.

اقتصاد ایران قبل از کرونا در حال خروج از رکود بود به گونه‌ای که رشد اقتصادی بدون نفت نه ماهه ۱۳۹۸ به ۱,۸ درصد رسیده بود (در سال ۱۳۹۷ رشد اقتصادی بدون نفت ایران منفی ۲,۴ درصد بود)، با شیوع بیماری کرونا مجدداً به رکود برگشت بگونه‌ای که رشد اقتصادی در سه ماهه چهارم ۱۳۹۸ و سه ماهه اول ۱۳۹۹ به ترتیب ۲,۴ و ۱,۷ افت کرد.

نمودار ۷- رشد اقتصادی بدون نفت ایران (درصد)

مأخذ: مرکز آمار ایران

بخش معدن با بیشترین افت (۱۲,۹ درصد) در سه ماهه اول ۱۳۹۹ مواجه شده است. با توجه به سهم بالای بخش خدمات در ارزش افزوده کل اقتصاد، بعد از بخش معدن بیشترین افت را تجربه کرده است (افت ۳,۵ درصدی). بخش صنعت که در سه ماهه چهارم ۱۳۹۸ با افزایش ۲,۷ درصدی تولید روبرو بوده در سه ماهه اول ۱۳۹۹ با افت ۰,۴ درصد مواجه شده است. بخش کشاورزی کشور با رشد مثبت ۰,۱ درصدی تقریباً بدون آسیب بوده است.

همگام با کاهش رشد اقتصادی کشور، بیکاری نیز بالتبع افزایش خواهد یافت. هرچند آماري از وضعیت بیکاری در ماه‌های اخیر وجود ندارد، لیکن آخرین آمار ارائه توسط مرکز آمار ایران در خصوص روند تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (بهار ۱۳۹۸)، ۳,۷ درصد کاهش داشته است. بعبارت دیگر در فصل بهار سال جاری نسبت به فصل مشابه سال قبل حدود ۲ میلیون نفر از بازار کار خارج شده‌اند^۱ و به جمعیت بیکاران اضافه شده است.

با توجه به مبانی اقتصادی با کاهش تقاضا انتظار می‌رود سطح عمومی قیمت‌ها کاهش یابد، همچنان که در بررسی کشورها به وضوح این مسئله دیده شد. در ایران نیز کاهش تقاضا در بخش‌های مختلف منجر به کندی افزایش قیمت‌ها شده بطوریکه تورم مصرف‌کننده (دوازده ماه منتهی به ماه مورد نظر نسبت به مشابه سال قبل) در اسفندماه ۱۳۹۸ که ۳۴,۸ درصد بود، و طی ماه‌های فروردین تا مرداد ۱۳۹۹ به ترتیب ۳۱,۹، ۲۹,۷، ۲۷,۸، ۲۶,۴، ۲۵,۹ درصد کاهش یافته بود از شهریور ماه

^۱. مرکز آمار ایران، طرح نتایج آمارگیری از نیروکار در بهار ۱۳۹۹.

مجددا روند افزایشی به خود گرفت بطوریکه در ماه‌های شهریور و مهر به ترتیب ۲۶,۱ و ۲۷,۲ درصد رسید. البته علاوه بر بیماری کرونا، جهش ناگهانی نرخ ارز (نزدیک به ۱۰۰ درصد) نیز تاثیر داشته است.

در بخش خوراکی‌ها همچنانکه قبلاً نیز ذکر شد، به دلیل افزایش تقاضای آحاد جامعه بویژه برای تقویت در برابر این بیماری، انتظار می‌رود افزایش تورم در این بخش رخ دهد که در مورد کشورهای مورد بررسی دقیقاً این اتفاق رخ داده است. برخلاف کشورهای دیگر در ایران به دلیل سیاست‌های مناسب تنظیم بازار، روند کاهشی تورم بخش خوراکی و آشامیدنی‌ها تداوم یافته و به روند کاهشی خود ادامه داده است. بطوریکه تورم این بخش که در دوازده ماهه منتهی به بهمن ماه ۱۳۹۸ نسبت به مدت مشابه سال قبل ۴۸,۱ درصد بود در اسفند ماه این سال به ۴۲,۷ درصد و در ماه‌های شهریور و مهر ۱۳۹۹ به ترتیب به ۲۱,۵ و ۲۲,۶ درصد رسید.

اثر غیرمستقیم شیوع ویروس کرونا بر مبادلات خارجی ایران به طور عمده از کانال کاهش تقاضا، رکود جهانی و محدودیت‌هایی در مرزها بوده است. به عنوان مثال پس از اعلام شیوع ویروس کرونا، در کشورهایی که با ایران مرز مشترک زمینی دارند، تدابیر ویژه‌ای برای مبادله کالاها در نظر گرفته شد که از بسته شدن مرزهای زمینی تا توقف پروازها به مبدا و مقصد ایران در نوسان بوده است. ایجاد محدودیت‌ها تنها به مبادله کالاها ختم نشد، بلکه بخش ترانزیت، ورود و خروج مسافر و تعطیل شدن کسب و کارهای مرتبط با این فعالیت‌ها (نظیر حمل و نقل، فروش بلیط، خدمات تهیه غذا، آژانس‌های خدمات مسافری و سایر کسب و کارها)، اثرات سوء بر اقتصاد و تجارت خارجی کشور بر جای گذاشت. ایران نیز پس از ایجاد محدودیت‌هایی در مسیر فعالیت‌های اقتصادی، تلاش کرد تجارت خود را از طریق مرزهای موجود ادامه دهد. با این حال، آمار تجارت خارجی به دلیل تأثیرات کرونا با افت مواجه شد.

بر اساس اعلام گمرک^۱ میزان صادرات غیر نفتی کشور در دوره اول بهمن ماه سال ۹۸ تا ۱۵ فروردین ۹۹، ۲۰۵۱۱ هزار تن به ارزش ۶۵۰۴ میلیون دلار بوده است (در مدت مشابه سال قبل، ۲۵۹۰۲ هزار تن به ارزش ۸۹۵۹ میلیون دلار) که از لحاظ وزنی حدود ۲۰ درصد و ارزشی ۲۷ درصد نسبت به مدت مشابه سال قبل کاهش داشته است. فراگیری ویروس کرونا، محدودیت‌های مرزهای زمینی و کاهش تقاضا در برخی کالاها نظیر مواد غذایی و کاهش قیمت جهانی مشتقات نفتی از جمله دلایل این کاهش هستند. یکی از دلایل افزایش نرخ ارز در ابتدای سال جاری نیز به همین تغییرات مرتبط است.

میزان واردات کشور نیز در این بازه زمانی، یعنی از اول بهمن ماه سال ۹۸ تا ۱۵ فروردین سال جاری، ۷۱۰۲ هزارتن به ارزش ۷۹۲۷ میلیون دلار بوده که از لحاظ وزنی ۱۰,۳ درصد و ارزشی ۷,۵ درصد افزایش داشته است. حمل کالاها

^۱ . <https://www.mehrnews.com/news/4902066/...>

اساسی و نهاده‌های تولید از طریق کشتی و از مبدا کشورهای بافاصله دور با رعایت پروتکل‌های بهداشتی از جمله دلایل عدم تاثیر پذیری واردات از بیماری کرونا بوده است.

در شش ماهه نخست سال ۱۳۹۹، میزان صادرات غیرنفتی کشور (به استثنای نفت خام، نفت کوره و نفت سفید و همچنین بدون صادرات از محل تجارت چمدانی)، بالغ بر ۶۳۱۸ هزار تن و به ارزش ۱۳۵۶۶ میلیون دلار بوده که در مقایسه با مدت مشابه سال ۱۳۹۸، کاهش ۳۳،۹۴ درصدی در وزن و ۳۴،۱۳ درصدی در ارزش دلاری داشته است. همچنین میزان واردات کشور در این مدت، با کاهش ۱،۳۵ درصدی در وزن و ۲۱،۶۶ درصدی در ارزش دلاری در مقایسه با مدت مشابه سال ۱۳۹۸، به ارقام ۱۶۵۲۴ هزار تن و ۱۶۷۸۳ میلیون دلار رسیده است. این کاهش‌ها در پنج ماهه اول سال ۱۳۹۹، ۳۹ درصد کاهش در ارزش صادرات و ۲۳ درصد در ارزش واردات بوده است. این ارقام نشان می‌دهد در شهریور ماه به نسبت ماه‌های قبل، وضعیت تجارت خارجی کشور، کمی بهبود یافته بطوریکه در شهریور ماه ۱۳۹۹ ارزش صادرات ۲۴ درصد بیشتر از ماه قبل بوده است.

خسارات وارد بر کسب و کارهای کوچک و متوسط:

طبق آمارهای موجود، در حال حاضر نزدیک به ۲ میلیون و ۷۶۰ هزار واحد صنفی دارای پروانه و حداقل ۵۰۰ هزار واحد صنفی فاقد پروانه در کشور فعال‌اند. میانگین شاغلین در هر واحد صنفی ۳،۱ نفر است. در واقع وجهه غالب اصناف کشور، خرد بودن مقیاس آنهاست. به طور کلی نیز سهم کسب و کارهای خرد از کل واحدهای اقتصادی کشور به بیش از ۱۴ درصد می‌رسد. علاوه بر آن حدود ۸۱ هزار واحد کسب و کار کوچک و متوسط نیز در کشور فعالیت دارند. بنابراین در مجموع بالغ بر ۳ میلیون و ۳۴۱ هزار کسب و کار خرد، کوچک و متوسط در ایران فعالیت می‌کنند که بیش از ۱۸ درصد آنها در مقیاس خرد هستند. اگرچه از میزان دقیق خسارات وارده به واحدهای خرد، کوچک و متوسط در اثر شیوع کرونا اطلاعات دقیقی در دست نیست، لیکن نتایج برخی برآوردها که اغلب به ماه‌های ابتدایی شیوع باز می‌گردند، به شرح ذیل قابل ذکر هستند^۱:

الف. بر اساس محاسبات اتاق اصناف ایران، ۵۷ گروه صنفی از کرونا آسیب دیده و در مجموع ماهانه بالغ بر ۲۷ هزار میلیارد تومان (فقط شامل اجاره و دستمزد حداقلی کارکنان طی دوماه اول شیوع کرونا) خسارت ایجاد شده است. طبق این محاسبات، در حدود ۱،۴۵ میلیون واحد صنفی به طور مستقیم از کرونا آسیب دیده‌اند که بیشترین آسیب‌ها مربوط به واحدهای پوشاک، آرایشگری، مشاوران املاک، آپاراتی‌ها، مکانیکی و صافکاری بوده است. برآورد شده تا پایان سال، مجموع خسارات وارده حداقل به ۲۰۲،۵ هزار میلیارد تومان برسد. به جز این موارد، حدود ۳۵۰ هزار واحد نظیر

^۱. گزارش تحولات جهانی صنعت، معدن و تجارت، شماره ۸۸، ۱۴ آبان ۱۳۹۹

خواربارفروشی‌ها و عرضه کنندگان محصولات پروتئینی نه تنها آسیب ندیده بلکه رونق نیز داشته‌اند. مابقی واحدهای صنفی (۹۵۰ هزار واحد) نظیر واحدهای فروش غذا و شیرینی خانگی و فروش غذاهای نیمه آماده صنعتی در وضعیت بینابینی قرار داشته و به میزانی کمتر از قبل به فعالیت خود ادامه داده‌اند.

ب. بر اساس مطالعه انجام شده در موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی (پرمه، ۱۳۹۹)، طی دو ماه اول شیوع کرونا در کشور، کل زیان تحمیل شده به اصناف تعطیل شده حدود ۴۶ هزار میلیارد تومان برآورد شده است. بر این اساس پیش‌بینی می‌شود، تا پایان سال حداکثر ۲۷۶ هزار میلیارد تومان خسارت به اصناف کشور تحمیل گردد.

ج. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی طی ۱۵ روز ابتدایی سال ۱۳۹۹ مطالعه پیمایشی را بر روی ۴۶۵ هزار مالک یا مدیر واحدهای تولیدی صنفی در ۷ خوشه صنفی منتخب دارای پروانه انجام داد. بر اساس نتایج بدست آمده، بیشترین میزان کاهش فعالیت و تولید اصناف مورد مطالعه نسبت به پاییز سال ۱۳۹۸ به ترتیب مربوط به حوزه تحریر و چاپ (۲۴ درصد)، کیف و کفش (۲۰ درصد) و خدمات (۱۵ درصد) بوده است. در خصوص اشتغال نیز بیشترین کاهش متعلق به حوزه غذایی (۸ درصد)، نساجی و پوشاک (۷ درصد) بوده است. همچنین از نظر میزان فروش نیز در ماه‌های پایانی سال ۱۳۹۸ نسبت به مدت مشابه سال قبل، کاهش فروش در همه حوزه‌های کاری، شدید و بین ۶۷ تا ۹۸ درصد بوده است.

۴- جمع بندی

براساس آخرین پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول، اندازه اقتصاد جهانی در سال ۲۰۲۰ معادل ۴,۸ درصد افت خواهد کرد که نسبت به پیش‌بینی قبلی (در آوریل ۲۰۲۰) ۱,۱ درصد پایین‌تر است. این روند، وضعیت معیشت خانواده‌های کم درآمد را دچار اختلال کرده و پیشرفت‌های صورت گرفته در کاهش فقر از دهه ۱۹۹۰ به این سو را به مخاطره خواهد انداخت.

پیش‌بینی شده است که کشورهای توسعه یافته در سال ۲۰۲۰ رشد اقتصادی منفی ۵,۸ درصد را تجربه کنند و در سال ۲۰۲۱ به رشد ۳,۹ درصد برسند. در این میان، کشورهای نوظهور و در حال توسعه رشد منفی ۳,۳ درصد در سال ۲۰۲۰ و در سال ۲۰۲۱ با بهبود اقتصادهای‌شان رشد ۶ درصد داشته باشند. آسیای مرکزی و خاورمیانه رشد منفی ۴,۱ درصدی را تجربه نمایند. در حوزه کارائیب و آمریکای لاتین نیز افت اقتصاد به ۸,۱ درصد خواهد رسید. چین در زمره معدود کشورهایی است که در سال ۲۰۲۰ رشد مثبت (۱,۹ درصد) خواهد داشت. کشورهای ایتالیا و اسپانیا (۱۰,۶ و ۱۲,۸ درصد افت)، فرانسه (۹,۸- درصد)، مکزیک (۹- درصد)، انگلستان (۹,۸- درصد) و برزیل (۵,۸- درصد) دارای بیشترین افت در رشد اقتصادی خواهند بود. اما انتظار می‌رود که در صورت مهار شیوع ویروس کرونا، اقتصاد جهان در سال آینده میلادی رشد ۵,۲ درصدی را به ثبت برساند.

بر اساس آمارهای سازمان جهانی تجارت در سه ماهه اول ۲۰۲۰ حجم تجارت جهانی با کاهش ۳ درصدی مواجه بوده است. برآوردهای اولیه برای سه ماهه دوم، هنگامی که ویروس و اقدامات محدودکننده مرتبط با آن سهم زیادی از جمعیت جهانی را تحت پوشش قرار داده است، نشان دهنده افت حدود ۱۸,۵٪ است. این کاهشها از نظر تاریخی زیاد است، اما می توانست بسیار بدتر باشد. همچنین بر اساس پیش بینی ماه جون سال ۲۰۲۰ صندوق بین المللی پول، افت حجم تجارت جهانی در سال ۲۰۲۰ نسبت به گزارش قبلی بیشتر شده است، بطوریکه در این پیش بینی کاهش حجم تجارت جهانی ۱۰,۴ درصد خواهد شد که ناشی از تقاضای ضعیف کالاها و خدمات بویژه گردشگری است. کشورهای پیشرفته کاهش ۱۱,۵ درصدی و کشورهای نوظهور و در حال توسعه کاهش ۹,۴ درصدی را تجربه خواهند کرد. از سوی دیگر انتظار می رود با رشد تدریجی تقاضای داخلی کشورها، حجم تجارت در سال ۲۰۲۱ روند بهبودی را طی کرده و رشد ۸,۳ درصدی را رقم بزند.

همچنین مطابق پیش بینی صندوق بین المللی پول، شاخص مصرف کننده در کشورهای پیشرفته در سال ۲۰۲۰ معادل ۰,۸ درصد و کشورهای نوظهور و در حال توسعه ۵ درصد (کاهش نسبت به پیش بینی های قبلی) خواهد بود که ناشی از افت تقاضای داخلی کشورها در سال ۲۰۲۰ است.

به طور کلی تحقیقات انجام شده در خصوص اثرات شیوع کرونا بر کسب و کارهای خرد، کوچک و متوسط در کشورهای جهان نشان می دهد که در مجموع بیش از نیمی از این کسب و کارها با کاهش شدید درآمد مواجه شده اند. یک سوم آنها نیز بیم آن دارند که بدون اقدامات حمایتی قادر به بقا طی یک ماه آتی نباشند و نیمی از آنها نیز ممکن است طی سه ماهه آتی ورشکست شوند. پیمایش های متعدد در خصوص آثار شیوع کرونا بر کسب و کارهای کوچک و متوسط در سطح جهان حاکی است در ایالات متحده آمریکا طبق پیمایش ماه ژوئن، شیوع کرونا بر ۹۰ درصد کسب و کارهای کوچک تاثیرات منفی شدید تا متوسط داشته است. ۵۴ درصد کسب و کارها دچار اختلال در زنجیره تامین شده و ۵۴ درصد نیز تنها برای ۱ تا ۲ ماه ذخیره نقدینگی دارند. در کانادا ۸۷ درصد کسب و کارهای کوچک، کاهش فروش را گزارش کرده اند که برای تقریباً نیمی از آنها این افت بین ۵۰ تا ۱۰۰ درصد بوده است. مطالعه موسسه مکنزی در خصوص ریسک های کرونا بر مشاغل اروپا نشان می دهد بیش از دو سوم مشاغل در خطر، متعلق به کسب و کارهای کوچک و متوسط و بیش از ۳۰ درصد آنها نیز به بنگاه های خرد مربوط می شود.

در شرایط کنونی، در خصوص ارزیابی تاثیر بیماری کرونا بر اقتصاد کشورها قاطعانه نمی توان اظهار نظر کرد، بنابراین اکثر گزارش های نهادهای بین المللی از جمله بانک جهانی یک سناریوی خوش بینانه و یک سناریوی بدبینانه را ترسیم می نمایند: سناریوی خوشبینانه فرض می کند که همه گیری به گونه ای کاهش می یابد که قرنطینه ها و اقدامات محدودکننده مشاغل در ماه های پیشرو در اقتصادهای پیشرفته و بعداً در کشورهای در حال توسعه لغو خواهد شد، و در ماه های آتی سال ۲۰۲۰ جهان از عوارض جانبی ناخوشایند رها می شود و از بحران های گسترده مالی جلوگیری خواهد شد. این سناریو پیش بینی می کند رشد جهانی در سال ۲۰۲۱ احیا می شود و به مثبت ۵,۲ درصد خواهد رسید.

اما از سوی دیگر بر اساس سناریوی بدبینانه، در صورت شدت گرفتن شیوع بیماری تمديد يا اجراء محدودیت‌های جدید یا طولانی شدن اختلالات در فعالیت اقتصادی، رکود اقتصادی عمیق تر نیز خواهد شد. مشاغل ممکن است برای پرداخت بدهی دچار مشکل جدی شوند، افزایش ریسک‌پذیری می‌تواند منجر به بالا رفتن هزینه‌های استقراض شود و ورشکستگی و این پیش‌فرض‌ها می‌تواند در بسیاری از کشورها منجر به بحران مالی شود. تحت این سناریوی بدبینانه، رشد جهانی می‌تواند در سال ۲۰۲۰ تقریباً ۸ درصد کاهش یابد (بانک جهانی، ۸ جون ۲۰۲۰).

نتایج بررسی تاثیر بیماری کرونا بر اقتصاد کشورها نشان می‌دهد که:

ترکیه

- ✓ افزایش سطح عمومی قیمت‌ها که در دوازده ماهه منتهی به ژانویه ۲۰۲۰ نسبت مدت مشابه سال قبل ۱۲,۲ درصد بود در سپتامبر به ۱۱,۷۵ درصد کاهش یافت. افزایش قیمت مواد غذایی به ۱۴,۹ درصد در سپتامبر افزایش یافت.
- ✓ نرخ بیکاری در ترکیه که در آوریل ۲۰۲۰، ۱۲,۸ درصد بوده در جولای به ۱۳,۴ درصد رسیده و پیش‌بینی شده است در اگوست و سپتامبر به ۱۳,۸ و ۱۷,۴ درصد افزایش یابد.
- ✓ صادرات ترکیه در ماه سپتامبر با ۴,۸ درصد افزایش نسبت به ماه مشابه سال گذشته و ۲۸,۵ درصد نسبت به ماه اگوست در سطح ۱۶ میلیارد و ۱۰ میلیون دلار تحقق یافت. میزان صادرات ترکیه در بازه زمانی ژانویه-سپتامبر ۲۰۲۰ در مقایسه با دوره مشابه سال گذشته ۱۰,۹ درصد کاهش یافته است. درحالی‌که واردات کل نیز افزایش ۱,۵ درصدی داشته است. بر اساس این داده‌ها، در بازه زمانی مذکور کسری تجارت داخلی با رشد ۷۹,۵ درصدی به ۲۱ میلیارد و ۹۳ دلار افزایش یافته است.
- ✓ رشد اقتصادی این کشور ناشی از بیماری کرونا، از ۰,۱- درصد در فصل اول سال ۲۰۲۰ به منفی ۱۱ درصد در فصل دوم این سال رسید. اما بر اساس پیش‌بینی‌ها انتظار می‌رود در فصل سوم سال ۲۰۲۰ رشد اقتصادی مثبت و به میزان ۲,۸ درصد باشد.

ایتالیا

- ✓ همانطوریکه پیش‌بینی می‌شد با شیوع بیماری کرونا تورم مصرف‌کننده در ایتالیا نیز روندی نزولی به خود گرفته بطوریکه از ۰,۵ درصد در ژانویه ۲۰۲۰ به منفی ۰,۶ درصد در سپتامبر ۲۰۲۰ کاهش یافته است.
- ✓ در مقابل تورم مواد غذایی که پس از جهش یکباره در ماه آوریل ۲۰۲۰، تحت تأثیر نرخ‌های تورم منفی سایر گروه‌ها اندکی تعدیل شده بود مجدداً از ماه جون ۲۰۲۰ شروع به افزایش کرد و به ۱,۲ درصد در ماه سپتامبر رسید.
- ✓ نرخ بیکاری از ۹,۵ درصد در ژانویه ۲۰۲۰ به ۷,۳ درصد در ماه آوریل رسید. اما به دلیل عدم رفع کامل پیامدهای شیوع کرونا مجدداً به ۹,۶ درصد در ماه سپتامبر رسید.

✓ به دلیل شیوع مجدد بیماری کرونا صادرات ۷ درصد و واردات ۱۲,۶ درصد در آگوست ۲۰۲۰ نسبت به مدت مشابه سال قبل کاهش یافت. در مقایسه با جولای ۲۰۲۰، صادرات ۳۴,۳ درصد و واردات ۲۶,۷ درصد کاهش یافته است.

✓ در فصل اول و دوم سال ۲۰۲۰ کاهش تولید ناخالص داخلی به ترتیب ۵,۴ درصد و ۱۲,۴ درصد کاهش یافت. اما پیش‌بینی می‌شود از فصل سوم ۲۰۲۰ با رشد مثبت ۱۶,۱ درصدی از رکود خارج شود.

اسپانیا

✓ به دلیل کاهش تقاضا نرخ‌های تورم مصرف‌کننده در فصل دوم و سوم سال ۲۰۲۰ منفی بوده اند. نرخ تورم از ۱,۱ درصد در ژانویه ۲۰۲۰ به منفی ۰,۴ درصد در سپتامبر ۲۰۲۰ رسیده است. تورم مواد غذایی از ۲ درصد در ماه ژانویه ۲۰۲۰ به ۴ درصد در آوریل ۲۰۲۰ رسید و در ماه سپتامبر به ۲,۴ درصد رسید.

✓ نرخ بیکاری این کشور نیز از ۱۴,۴ درصد در فصل اول ۲۰۲۰ به ۱۵,۳ درصد در فصل دوم و سپس به ۱۶,۳ درصد در فصل سوم این سال افزایش یافته است.

✓ صادرات و واردات اسپانیا در ماه‌های جون و جولای ۲۰۲۰ اندکی بهبود یافته است. اما مجدداً در ماه آگوست ۲۰۲۰ صادرات و واردات این کشور ۹,۱ درصد و ۱۷,۲ درصد نسبت به مدت مشابه سال قبل کاهش داشته است.

✓ اقتصاد اسپانیا نیز از فصل اول سال ۲۰۲۰ وارد دوره رکود شد. کاهش تولید ناخالص داخلی اسپانیا که دلیل اصلی آن شیوع گسترده کرونا و تعطیلی کسب و کارها در دوران قرنطینه است، به ترتیب ۵,۲ و ۱۷,۸ درصد در فصل اول و دوم این سال کاهش داشته است. اما در سومین فصل سال ۲۰۲۰ به رشد مثبت ۱۶,۷ درصدی دست یافت.

کره جنوبی

✓ نرخ تورم مصرف‌کننده به دلیل کاهش تقاضا ناشی از شیوع بیماری کرونا در نیمه اول سال ۲۰۲۰ با روند کاهشی از ۱,۵ درصد در ژانویه ۲۰۲۰ به منفی ۰,۳ درصد در می ۲۰۲۰ رسید و به یک درصد در سپتامبر افزایش یافت. تورم مواد غذایی در مدت مذکور از ۱,۸ درصد در ژانویه ۲۰۲۰ به ۸,۳ درصد در سپتامبر ۲۰۲۰ رسیده است.

✓ نرخ بیکاری در کره جنوبی در سپتامبر ۲۰۲۰ از ۳,۲ درصد در ماه آگوست ۲۰۲۰ به ۳,۹ درصد در سپتامبر این سال رسید. این رقم در ماه مشابه سال قبل ۳,۴ درصد بوده است.

✓ در سپتامبر ۲۰۲۰ صادرات نسبت به ماه قبل رشد ۲۱ درصدی داشته است.

✓ اقتصاد کره جنوبی در سه ماهه سوم به رشد مثبت (۱,۹ درصد) بازگشت و از شدیدترین انقباض خود در بیش از یک دهه گذشته بهبود یافت.

مکزیک

- ✓ نرخ تورم در ماه آوریل ۲۰۲۰ به حدود ۲,۱۵ درصد به عنوان پایین ترین سطح خود در پنج سال گذشته رسید و در ماه سپتامبر این سال به ۴,۰۱ درصد رسید. نرخ تورم مواد غذایی از حدود ۳,۴ درصد در ماه ژانویه به حدود ۷,۵ درصد در سپتامبر ۲۰۲۰ رسید.
- ✓ نرخ بیکاری نیز با افزایش از ۳,۸ درصد در ژانویه ۲۰۲۰ به ۵,۱ درصد در ماه سپتامبر این سال افزایش یافته است.
- ✓ بررسی روند رشد صادرات و واردات مکزیک نشان از بهبود از فصل سوم ۲۰۲۰ دارد. صادرات و واردات مکزیک در ماه سپتامبر ۲۰۲۰ به ترتیب نسبت به ماه گذشته ۳,۷ و ۱۰,۷ درصد بهبود یافته است.
- ✓ اقتصاد مکزیک از رکورد ۱۷,۱ درصدی انقباض در فصل دوم ۲۰۲۰ بازیابی شد و در سه ماهه منتهی به سپتامبر ۲۰۲۰، ۱۲ درصد رشد کرد.

آرژانتین

- ✓ نرخ تورم مصرف کننده از ۵۲,۹ درصد در ژانویه به ۳۶,۶ درصد در سپتامبر ۲۰۲۰ رسید. نرخ تورم مواد غذایی از ۵۸,۸ درصد در ماه ژانویه ۲۰۲۰ به ۴۰,۰۸ درصد در آوریل ۲۰۲۰ رسیده است.
- ✓ نرخ بیکاری آرژانتین در فصل سوم سال ۲۰۲۰ به ۱۳,۱ درصد رسید. از زمان ابتلا به بیماری همه گیر ویروس کرونا در بازار کار، این نرخ بالاترین نرخ بیکاری از فصل سوم سال ۲۰۰۴ بوده است.
- ✓ صادرات آرژانتین در سپتامبر سال ۲۰۲۰ نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۹ درصد کاهش داشته است.
- ✓ آرژانتین در فصل اول و دوم سال ۲۰۲۰ با تجربه رشدهای منفی ۴,۲ و ۱۶,۲ درصدی دچار رکود عمیقی شد. اما پیش بینی می شود در فصل سوم رشد اقتصادی به مثبت ۶,۵ درصد برسد.

ایران

نتایج در خصوص ایران حکایت از آن دارد که:

- ✓ از کاهش تقاضا در بخش های مختلف منجر به کندی افزایش قیمت ها شده بطوریکه تورم مصرف کننده (دوازده ماه منتهی به ماه مورد نظر نسبت به مشابه سال قبل) در اسفندماه ۱۳۹۸ که ۳۴,۸ درصد بود، و طی ماه های فروردین ماه تا مرداد ماه ۱۳۹۹ به ترتیب ۳۱,۹، ۲۹,۷، ۲۷,۸، ۲۶,۴، ۲۵,۹ درصد کاهش شده بود از شهریور ماه مجدداً روند

افزایشی به خود گرفت بطوریکه در شهریور ماه و مهر ماه سال ۱۳۹۹ به ترتیب ۲۶,۱ و ۲۷,۲ درصد رسید. البته علاوه بر بیماری کرونا، جهش ناگهانی نرخ ارز (نزدیک به ۱۰۰ درصد) نیز تاثیر داشته است.

✓ در ایران به دلیل سیاستهای مناسب تنظیم بازار، روند کاهشی تورم بخش خوراکی و آشامیدنیها تداوم یافته و به روند کاهشی خود ادامه داده است. بطوریکه تورم این بخش که در دوازده ماهه منتهی به بهمن ماه ۱۳۹۸ نسبت به مدت مشابه سال قبل ۴۸,۱ درصد بود در اسفند به ۴۲,۷ درصد و در شهریور ماه ۱۳۹۹ به ۲۱,۵ درصد و در مهر ماه سال جاری به ۲۲,۶ درصد رسید.

✓ اگرچه آماری از وضعیت بیکاری ایران در ماههای اخیر وجود ندارد، لیکن آخرین آمار ارائه توسط مرکز آمار ایران در خصوص روند تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (بهار ۱۳۹۸)، ۳,۷ درصد کاهش داشته است. بعبارت دیگر در فصل بهار سال جاری نسبت به فصل مشابه سال قبل حدود ۲ میلیون نفر از بازار کار خارج شده‌اند و به جمعیت بیکاران اضافه شده است.

✓ در شش ماهه نخست سال ۱۳۹۹، میزان صادرات غیرنفتی کشور (به استثنای نفت خام، نفت کوره و نفت سفید و همچنین بدون صادرات از محل تجارت چمدانی)، در مقایسه با مدت مشابه سال ۱۳۹۸، کاهش ۳۳,۹۴ درصدی در وزن و ۳۴,۱۳ درصدی در ارزش دلاری داشته است. این ارقام در خصوص واردات به ترتیب کاهش ۱,۳۵ درصدی در وزن و ۲۱,۶۶ درصدی در ارزش بوده است. این کاهشها در پنج ماهه ۱۳۹۹، ۳۹ درصد کاهش در ارزش صادرات و ۲۳ درصد در ارزش واردات بوده است. این ارقام نشان می‌دهد در شهریور ماه به نسبت ماههای قبل کمی وضعیت تجارت خارجی کشور بهبود یافته بطوریکه در شهریور ماه ۱۳۹۹ ارزش صادرات ۲۴ درصد بیشتر ماه قبل بوده است. ✓ اقتصاد ایران قبل از کرونا در حال خروج از رکود بود به گونه‌ای که رشد اقتصادی بدون نفت نه ماهه ۱۳۹۸ به ۱,۸ درصد رسیده بود (در سال ۱۳۹۷ رشد اقتصادی بدون نفت ایران منفی ۲,۴ درصد بود)، با شیوع بیماری کرونا مجدداً به رکود برگشت بگونه‌ای که رشد اقتصادی در سه ماهه چهارم ۱۳۹۸ و سه ماهه اول ۱۳۹۹ به ترتیب ۲,۴ و ۱,۷ افت کرد.

✓ اگرچه از میزان دقیق خسارات وارده به واحدهای خرد، کوچک و متوسط در اثر شیوع کرونا اطلاعات دقیقی در دست نیست، لیکن نتایج برخی برآوردها که اغلب به ماههای ابتدایی شیوع بازمی‌گردند، به شرح ذیل قابل ذکرند:

بر اساس محاسبات اتاق اصناف ایران، ۵۷ گروه صنفی از کرونا آسیب دیده و در مجموع ماهانه بالغ بر ۲۷ هزار میلیارد تومان خسارت ایجاد خواهد شد. طبق این محاسبات، در حدود ۱,۴۵ میلیون واحد صنفی به طور مستقیم از کرونا آسیب دیده‌اند که بیشترین آسیبها مربوط به واحدهای پوشاک، آرایشگری، مشاوران املاک، آپاراتیها، مکانیکی و صافکاری می‌شود. برآورد شده تا پایان سال، مجموع خسارات وارده حداقل به ۲۰۲,۵ هزار میلیارد تومان برسد.

حدود ۳۵۰ هزار واحد نظیر خواربارفروشی‌ها و عرضه کنندگان محصولات پروتئینی نه تنها آسیب ندیده بلکه رونق نیز داشته‌اند. مابقی واحدهای صنفی (۹۵۰ هزار واحد) نظیر واحدهای فروش غذا و شیرینی خانگی و فروش غذاهای نیمه آماده صنعتی در وضعیت بینابینی قرار داشته و به میزانی کمتر از قبل به فعالیت خود ادامه داده‌اند.

بر اساس مطالعه انجام شده در موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، طی دو ماه اول شیوع کرونا در کشور، کل زیان تحمیل شده به اصناف تعطیل شده حدود ۴۶ هزار میلیارد تومان برآورد شده است. بر این اساس پیش‌بینی می‌شود، حداکثر ۲۷۶ هزار میلیارد تومان خسارت به اصناف کشور تحمیل گردد.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی طی ۱۵ روز ابتدایی سال ۱۳۹۹ مطالعه پیمایشی را بر روی ۴۶۵ هزار مالک یا مدیر واحدهای تولیدی صنفی در ۷ خوشه صنفی منتخب دارای پروانه انجام داد. بر اساس نتایج بدست آمده، بیشترین میزان کاهش فعالیت و تولید اصناف مورد مطالعه نسبت به پاییز سال ۱۳۹۸ به ترتیب مربوط به حوزه تحریر و چاپ (۲۴ درصد)، کیف و کفش (۲۰ درصد) و خدمات (۱۵ درصد) بوده است. در خصوص اشتغال نیز بیشترین کاهش متعلق به حوزه غذایی (۸ درصد)، نساجی و پوشاک (۷ درصد) بوده است. همچنین از نظر میزان فروش نیز در ماه‌های پایانی سال ۱۳۹۸ نسبت به مدت مشابه سال قبل، کاهش فروش در همه حوزه‌های کاری، شدید و بین ۶۷ تا ۹۸ درصد بوده است.

فهرست منابع

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، گزارش تحولات جهانی صنعت، معدن و تجارت، شماره ۸۸، ۱۴ آبان ۱۳۹۹

سایت گمرک ج. اسلامی ایران

سایت مرکز آمار ج. اسلامی ایران

مرکز آمار ایران، طرح نتایج آمارگیری از نیروکار، بهار ۱۳۹۹.

[OECD \(2020\), Coronavirus \(COVID-19\): SME policy responses, Updated 15 July 2020
https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/04/italy-government-and-institution-measures-in-response-to-covid.html](https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/04/italy-government-and-institution-measures-in-response-to-covid.html)

https://comercio.gob.es/ImportacionExportacion/Informes_Estadisticas/Documents/informe-mensual/International-Trade-Report-Executive-summary-ultimo-periodo.pdf

<https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/04/spain-government-and-institution-measures-in-response-to-covid.html>

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-07-14/south-korea-s-unemployment-rate-unexpectedly-falls-amid-pandemic>

<https://www.focus-economics.com/countries/japan>

<https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>

<https://www.statista.com/statistics/275414/inflation-rate-in-mexico/>

<https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>

<https://www.ceicdata.com/en/indicator/mexico/total-exports-growth>

<https://www.imf.org/external/datamapper/PCPIPCH@WEO/GHA/ARG>

<https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?locations=MX>

<https://tradingeconomics.com/argentina/exports>